

ADAM WRÓBLEWSKI¹, LECH BIEGANOWSKI²

***Chronologia medica* Bartłomieja Dylągowskiego — pierwsza polska historia medycyny i bibliografia medyczna z XVII wieku wraz z tekstem łacińskiego oryginału i przekładem na język polski**

***Chronologia medica* by Bartłomiej Dylągowski — the First Polish History of Medicine and 17th-century Medical Bibliography Including the Original Latin Text and Polish Translation**

¹Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, ²Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku

Streszczenie

Zaprezentowana została sylwetka Bartłomieja Dylągowskiego działającego w Krakowie w XVII w. Był on absolwentem Akademii Krakowskiej, gdzie z tytułem magistra ukończył Fakultet Filozoficzny. Posiadał także tytuł bakałarza medycyny. Miał również niższe święcenia kapłańskie. Był autorem trzech prac wydanych drukiem: *Questio physica. De natura motus* (wyd. 1634), *Chronologia medica* (wyd. 1635) oraz *Syncretismus peripateticus* (wyd. 1648). Jego praca *Chronologia medica* uznana jest za pierwszą historię medycyny oraz bibliografię medyczną w Polsce. W opracowaniach poświęconych Dylągowskiemu, poza informacjami biograficznymi dotyczącymi jego osoby, znaleźć można opisy wyglądu drukowanego wydania *Chronologia medica* oraz przegląd treści tego opracowania. Postanowiono zatem uzupełnić te wiadomości, umieszczając w aneksie tekst oryginalny (łaciński) oraz jego przekład na język polski.

Słowa kluczowe: Dylągowski, wiek XVII, *Chronologia medica*, historia medycyny, historia bibliografii medycznej, oryginał łaciński, polski przekład

Summary

The article presents Bartłomiej Dylągowski, who lived and worked in Kraków in the 17th century. He graduated from the Faculty of Philosophy of the University of Kraków with a master's degree. He also obtained the title of bachelor of medicine and received minor holy orders. He was the author of three printed works, namely *Questio physica. De natura motu* (published in 1634), *Chronologia medica* (published in 1635) and *Syncretismus peripateticus* (published in 1648). His work *Chronologia medica* is considered the first history of medicine and medical bibliography in Poland. The literary sources devoted to Dylągowski include both information on his biography and descriptions of his printed work, *Chronologia medica*, with an outline of its content. Therefore, it was decided to supplement the above information with the original Latin text and a Polish translation of *Chronologia medica* in the annex to the article.

Keywords: Dylągowski, XVIIth century, *Chronologia medica*, history of medicine, history of medical bibliography, latin text, polish translation

O Bartłomieju Dyłągowskim, absolwencie Akademii Krakowskiej z XVII w., zaczęły pojawiać się szersze informacje w piśmiennictwie polskim w XIX w., głównie za sprawą jego spuścizny literackiej [1–3]. Kolejni badacze podkreślali, że w jego publikacji *Chronologia medica* znajdują się nazwiska wybitnych lekarzy polskich, na co pierwszy zwrócił uwagę Bandtkie [1, 4–6]. Dalsze badania twórczości tego XVII-wiecznego twórcy pozwoliły stwierdzić, że Dyłągowskiego, autora *Chronologia medica cum titulis honorificis maioribus suis a grata posteritate delatis*¹, można uznać za pierwszego polskiego historyka medycyny [9, 11, 13, 15, 17], zwanego też pierwszym autorem dzieł biograficzno-bibliograficznych [12, 14], bądź twórcą bibliografii medycznej w Polsce [16]. Ta zaszczytna tytułatura wynika z faktu, iż wspomniana praca jest pierwszą wydaną w Polsce w 1635 r. pozycją dotyczącą tych dyscyplin. Mimo dość licznych publikacji związanych z bohaterem tego artykułu istnieje nadal sporo niewyjaśnionych zagadnień dotyczących jego osoby.

Nie do końca jasna jest na przykład kwestia miejsca jego urodzenia. Można bowiem spotkać pogląd, że pochodził on ze wsi Dyłągowa w Sandomierskiem [2, 4, 6]. Inni badacze uważali, że wywodził się on z Poskwitowa, gdyż używał nazwiska Bartholomaeus Dyłagouic Poskithouius [3, 8]. Ten argument uznał Ziembicki za przesądający o tym, że Dyłągowski nie pochodził z Dyłągowa, lecz wywodził się z Poskwitowa [9]. Wspomniany pogląd Ziembickiego potwierdzony został nieco później ustaleniem, że na studia w Krakowie bohater tego artykułu wpisany został jako Bartolomaeus Pauli Poskitouius [10]. Zapis ten wyraźnie wskazuje miejscowość, z której się wywodził, gdyż zgodnie z uświęconą tradycją w dokumentach akademickich studentów zapisywano według miejsca pochodzenia. Warto zaznaczyć, że forma Dyłągowski używana jest przez niego w publikacjach, choć ze zlatynizowaną formą imienia jako Bartolomaeus (por. aneks).

Podobnie niepewne są okoliczności dotyczące daty jego urodzin i śmierci. Przeważnie podaje się, że Dyłągowski urodził się w 1590 r. [9, 12, 14, 13], a zmarł w 1653 r. [9, 12, 13, 15–17]. Jednak Siarczyński, Estreicher i Gąsiorowski jako datę zgonu podają 1640 r. [2, 4, 7]. Warto dodać, że w niektórych publikacjach nie jest podana ani data urodzin, ani zgonu [1, 5].

Na podkreślenie zasługuje okoliczność, że zdecydowana większość wymienionych wyżej opracowań wspominających Dyłągowskiego zawiera lakoniczne i często niepełne wiadomości biograficzne dotyczące jego postaci, uwypuklając w zasadzie jego zasługi na polu historiografii medycznej.

¹ W tłumaczeniu: *Chronologia medyczna z zaszczytnymi tytułami, przyznanymi przez wdzięczną potomność jej przodkom.*

Ten stan rzeczy zmieniają dopiero opracowania Ziembickiego i Skulimowskiego [9, 11, 12], a zwłaszcza praca Matczuk [16]. Wyniki dociekań w nich zawartych pozwalają na stwierdzenie, że Bartłomiej Dyłągowski urodził się ok. 1590 r. w Poskwitowie². W 1607 r. odnajdujemy go w Krakowie jako słuchacza wydziału filozoficznego Akademii Krakowskiej. Jednak dopiero po siedmiu latach studiów uzyskuje w 1614 r. pierwszy stopień akademicki bakałarza nauk wyzwolonych, a w 1626 r. tytuł magistra [3]. Podejmuje następnie studia na medycynie, które kończy z tytułem bakałarza po przedstawieniu rozprawy *Quaestio physica. De natura motus. In alma Academia Cracoviensi publice ad disputandum. Mense Augusto Die 22. Hora 10. a M. Bartholomaeo Dyłagowski proposita*³, którą wydano w Krakowie w 1634 r. Dalszej kariery medycznej nie zrobił, chociaż właśnie z medycyną związana jest najważniejsza jego publikacja, a mianowicie *Chronologia medica*, którą wydrukowano również w Krakowie w 1635 r. Pojawienie się tego opracowania było wynikiem zapotrzebowania na podobną pozycję w ówczesnym środowisku akademickim. Korzystanie bowiem z istniejącego dzieła Symphoriena Champiera zwanego Campegius (autora pierwszego opisu ksiąg medycznych *De medicinae claris scriptoribus in quinque partibus tractatus*⁴, wydanego w 1506 r. w Lyonie) nie zaspokajało już aspiracji ówczesnej elity naukowej Krakowa [16, 17] — do omawiania *Chronologia medica* wrócimy w dalszej części artykułu.

Przeniósł się następnie Dyłągowski na teologię, co zaowocowało opracowaniem *Syncretismus peripateticus, breviter comprehendens illustres Philosophos, quorum ingenia desudarunt aut in invenienda, aut in explananda atque illustranda, aut in amplificanda peripatetica doctrina. Adiecta est sub finem Appendix rei medicae scriptorum*⁵. Praca ta zadedykowana została przez autora doktorowi teologii Joachimowi Spereniusowi [8, 11]. Warto dodać, że w dedykacji zawartej w tym opracowaniu znajduje się wielce pochlebna opinia o wielu ówczesnych wybitnych lekarzach polskich (Petrycy, Syreniusz,

² Obecna wieś Poskwitów leży w gminie Iwanowice, powiat krakowski, województwo małopolskie.

³ W tłumaczeniu: *Zagadnienia fizyczne. O naturze ruchu. W żywicielu/ Akademii Krakowskiej przedstawione publicznie przez magistra Bartłomieja Dyłągowskiego do dyskusji w dniu 22 sierpnia o godzinie 10.*

⁴ W tłumaczeniu: *O sławnych pisarzach medycyny traktat w pięciu częściach.*

⁵ W tłumaczeniu: *Zestawienie perypatetyckie związane obejmujące słynnych filozofów, których umysły zadały sobie dużo trudu albo w odkrywaniu, albo w wyjaśnianiu i rozstrawianiu, albo w szerzeniu nauki perypatetyckiej. Dodano pod koniec Dodatek poświęcony autorom medycznym.* Wspomniani w tytule perypatetycy to filozofowie wyznający doktrynę arystotelesowską.

Woniejski, Ochocki i inni) oraz uznanie i podziw dla wysokiego poziomu fakultetu medycznego Akademii Krakowskiej [9, 11, 15].

Ustalono, że Bartłomiej Dylągowski uzyskał niższe święcenia kapłańskie (akolitat)⁶ — na temat ewentualnych dalszych święceń kapłańskich brak udokumentowanych wiadomości.

Mimo posiadanych zdolności oraz pracowitości nie osiągnął on wielu sukcesów w życiu zawodowym, chociaż jako magister filozofii okresowo miewał wykłady i dysputy publiczne. Jego niepowodzenia życiowe wynikały zarówno z notorycznej biedy, jak i porywczego charakteru, który nie zjednywał mu przyjaciół [9]. Nie był też członkiem grona profesorskiego w Akademii Krakowskiej, choć wspominali o tym niektórzy badacze [2, 4, 6] zapewne na podstawie używania niekiedy przez Dylągowskiego tego tytułu w swoich opracowaniach⁷. Zmarł on w Krakowie w 1653 r.

Najważniejszą pracą Dylągowskiego, czyli *Chronologia medica*, wymieniana jest przez autorów wszystkich cytowanych w niniejszym artykule pozycji z informacją, że jest to pierwsze polskie opracowanie dotyczące historii medycyny. W niektórych pozycjach piśmiennictwa poświęconych dziełku Dylągowskiego spotkać można dodatkową informację, że zawiera ono ponad 100 nazwisk lekarzy różnych epok i narodowości wraz z podaniem najważniejszych ich dzieł. Niektórzy badacze wymieniają niekiedy nazwiska uczonych polskich wymienionych w tekście *Chronologia medica* [1, 6, 7, 12, 14]. Warto wspomnieć, że jest to niewielkich rozmiarów książeczka w formacie 4°, zawierająca zaledwie 32 strony druku [16], a sygnowanych arkuszy D3 [7]. Spotyka się też niekiedy, rzadko jednak w publikacjach, reprodukcje wspomnianej strony tytułowej [11, 13]⁸. Zamieszczanie reprodukcji strony tytułowej uzasadnione jest jej ciekawą kompozycją typograficzną. Obok tytułu (wydrukowanego czcionką o różnej wielkości i kroju) i nazwy oficyny drukarskiej zawiera ona we frontyśpisie, obok różnych elementów dekoracyjnych, również interesujący, miniaturowy widok Krakowa. Jest on przedstawiony w dolnej części strony tytułowej i zidentyfikowany został jako kopia drzeworytu, który Hartmann Schedel zamie-

ścił w swojej *Kronice świata*, opublikowanej w Norymberdze w 1493 r. [16]. Zwraca uwagę również ozdoba kompozycja strony następczej. Zawiera ona bowiem herb⁹ Krzysztofa Najmanowicza, wybitnej osobistości ówczesnego Krakowa, kilkakrotnego rektora oraz rajcy miejskiego, któremu autor zadedykował swoje opracowanie [4, 7, 11, 12, 14]. Warto dodać, że towarzyszący herbowi tekst stemmatu napisany został przez Jana Cynerskiego-Rachtamowicza, profesora teologii, kanonika Katedry Krakowskiej¹⁰. Wspomniana ozdoba szata graficzna, a także układ typograficzny powstały w drukarni Aleksandra Dymowskiego. Ranga edytorska wydawanych w tej oficynie druków była jednak niezbyt wysokiej wartości z uwagi na nie najlepszą jakość stosowanego papieru drukarskiego [19].

Najobszerniejszą pozycją poświęconą Bartłomiejowi Dylągowskiemu jest artykuł Alicji Matczuk będący streszczeniem pracy magisterskiej jej autorstwa [16]. Poza częścią biograficzną dotyczącą dzieł Dylągowskiego, omówiony jest w nim obszernie całokształt problematyki *Chronologia medica*. Dotyczy to zwłaszcza tła historycznego i pojawiania się w Europie opracowań z zakresu bibliografii. Ponadto znajdujemy w omawianym artykule drobiazgowy i wyczerpujący opis dziełka bohatera tego artykułu z punktu widzenia ówczesnej i współczesnej bibliografii. Zostały również szczegółowo zaprezentowane poszczególne części *Chronologii* zarówno pod względem doboru autorów, jak też opisywanych dzieł. Na podstawie obszernej analizy stwierdzono, że mimo pewnych niekonsekwencji, a nawet niedokładności w niektórych omawianych przez Dylągowskiego hasłach, był on kompetentnym autorem o dużej erudycji, który stworzył „dzieło pod względem koncepcji i metody opracowania na dobrym poziomie” [16]. Konkluzją jest stwierdzenie, że Bartłomiej Dylągowski może być uważany za autora pierwszej bibliografii medycznej w Polsce [16]. Oczywiście wnioszek ten w żaden sposób nie podważa poprzednich opinii dotyczących uznawania Dylągowskiego za autora pierwszej w Polsce historii medycyny. Warto dodać, że określano już wcześniej omawianą pracę jako opracowanie historyczno-bibliograficzne [12, 14]. Nie budzi wątpliwości, że można uznać prymat Bartłomieja Dylągowskiego we wszystkich tych dziedzinach wiedzy.

⁶ Informacja z Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie w liście do AW z dnia 11 września 2006 r.

⁷ Patrz aneks — por. tytułaturę przy nazwisku Dylągowskiego na stronie tytułowej *Chronologia medica* oraz podpis na zakończeniu dedykacji dla Najmanowicza — na widniejący tytuł wskazuje również Matczuk [16].

⁸ W podręczniku Bronisława Seydy [13] doszło do niecodziennej sytuacji — zamieszczona na s. 451 reprodukcja strony tytułowej *Chronologia medica* jest negatywem, na co nie zwróciła uwagi korekta!

⁹ Poprawnie: gmerk. Od herbu szlacheckiego odróżnia go brak istotnych elementów, takich jak m.in. korony, hełmu, labrów i klejnotu. Gmerk ten posiada w polu po stronie prawej półtora krzyża (jak w herbie Prus I), a po stronie prawej pod belką krzyża znak lilii (podobnej do znaku w herbie Gozdawa), o czym już wcześniej wspomniano [16].

¹⁰ Matczuk [16] podaje nazwisko: Cynerski Rachmanowicz.

Mając na uwadze powyższe stwierdzenia oraz obszerny i dokładny opis *Chronologia medica*, uznaliśmy, że dalszy postęp w badaniach nad spuścizną tego XVII-wiecznego autora może przynieść tłumaczenie tego dziełka. Przekład został dokonany z egzemplarza znajdującego się w Bibliotece Kórnickiej (ściślej: z mikrofilmu tego egzemplarza).

Pierwsza wersja przekładu dziełka Dylągowskiego nie znalazła jednak uznania w naszych oczach. Mimo merytorycznej poprawności nie oddawała ona swoistego uroku oryginału, polegającego na jego charakterystycznym wyglądzie. Dlatego zainspirowani wydaniem dwujęzycznymi różnych dzieł¹¹ postanowiliśmy w podobny sposób opracować kolejną wersję przekładu *Chronologia medica*, dodatkowo starając się, aby również pod względem typograficznym miała ona podobny wygląd do oryginału. Realizacja tego pomysłu nie była jednak łatwa, a zamysł, aby wygląd przekładu i oryginalnego tekstu był zbliżony, nie we wszystkich przypadkach był możliwy do osiągnięcia. Ze względu na znany fakt, że język łaciński jest bardziej zwięzły niż język polski, z reguły w tekście tłumaczenia konieczne było użycie mniejszej czcionki. Z oczywistych względów nie można było stosować czcionek o identycznym kroju i wielkości. Ponadto w tekście łacińskim używano sporo skrótów, które w większości rozwijaliśmy do postaci zrozumiałej w języku polskim zgodnie z zasadami podanymi przez Winiarczyka [18]. Odwołań do cytowanych skrótowo „źródeł” w niektórych przypadkach było po kilkanaście (np. Hieron. Merc), a nawet kilkadziesiąt (np. Symphor. Campeg). Odwołania te mają jednak w zdecydowanej większości wyjątkowo ogólnikową i niezwykle skąpą treść, sprowadzającą się niekiedy do określenia w rodzaju „wybitny lekarz”, „mąż niepospolitej wiedzy”, „wielce uczone” lub podobnych stwierdzeń. Ze względów technicznych skrótów dotyczących źródeł, z których korzystał Dylągowski, nie można było rozwijać na stronie z polskim przekładem tekstu z uwagi na brak wystarczającej ilości miejsca. Dlatego pozostawiono przywoływane przez Dylągowskiego referencje w postaci skrótów używanych przez autora, tłumacząc na język polski tylko cytowane powyżej ogólnikowe komentarze. Czasami w nawiasach kwadratowych dodawany był polski wyraz, aby osiągnąć lepszą zrozumiałość tekstu.

Warto przy okazji zwrócić uwagę, że jedynie przy omawianiu dzieł polskich autorów nie występują żad-

ne odnośniki cytowań. Świadczy to o niezbyt wielkiej znajomości prac polskich autorów poza granicami Polski. Zaskakuje nieco, że w części poświęconej Polakom występują błędy, takie jak Mateusz (zamiast: Maciej) Miechowita, czy Józef (zamiast: Marcin) z Urzędowa, na co zwracano już uwagę [9]. Zastanawia też brak informacji o tym, że kilku ze wspomnianych polskich autorów pisało niektóre swoje dzieła po polsku¹². Być może pominięcie tego faktu wynikało z przeświadczenia Dylągowskiego, że język polski nie jest językiem nauki. Merytorycznych uchybień jest oczywiście więcej, co podkreślała już wcześniej Matczuk [16].

W tekście tłumaczenia do paginacji nie stosowano występujących w oryginale oznaczeń w postaci kustoszy i sygnatur (znaki na dole stron). Próby ich wprowadzenia w wielu wypadkach pociągały za sobą konieczność zmniejszenia czcionki, co pogarszało czytelność przekładu — z tych względów wprowadzono inny system numerowania stron.

Sądzymy, że udostępnienie polskiego przekładu *Chronologia medica*, którego tekst dostępny był do tej pory jedynie niewielkiemu gronu specjalistów i badaczy, pozwoli poznać dość barwny, choć niewątpliwie czasami napuszony język stosowany w ówczesnej literaturze medycznej. Zapoznanie się z przekładem uzmysłowi również, jak trudne i zarazem naiwne były początki cytowania literatury naukowej. Uważamy też, że przekład umożliwi — w pewnej mierze — poznanie siedemnastowiecznej mentalności ówczesnego krakowskiego środowiska akademickiego. Jest też wysoce prawdopodobne, że może zainspirować większą liczbę badaczy do prowadzenia dalszych studiów nad twórczością Dylągowskiego. Już sam przekład kryje w sobie — naszym zdaniem — spore możliwości badawcze (np. opracowanie skorowidza bądź słowniczka autorów cytowanych przez Dylągowskiego). W niezbyt odległej przyszłości badania twórczości tego autora będą zapewne jeszcze łatwiejsze, gdyż planujemy kolejne, w podobny sposób wykonane przekłady innych prac Dylągowskiego: *Questio physica* i *Syncretismus peripateticus*.

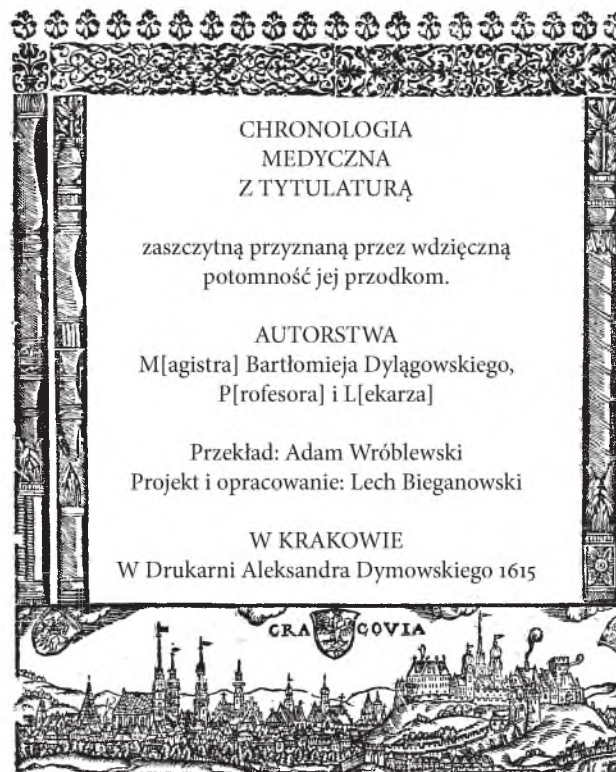
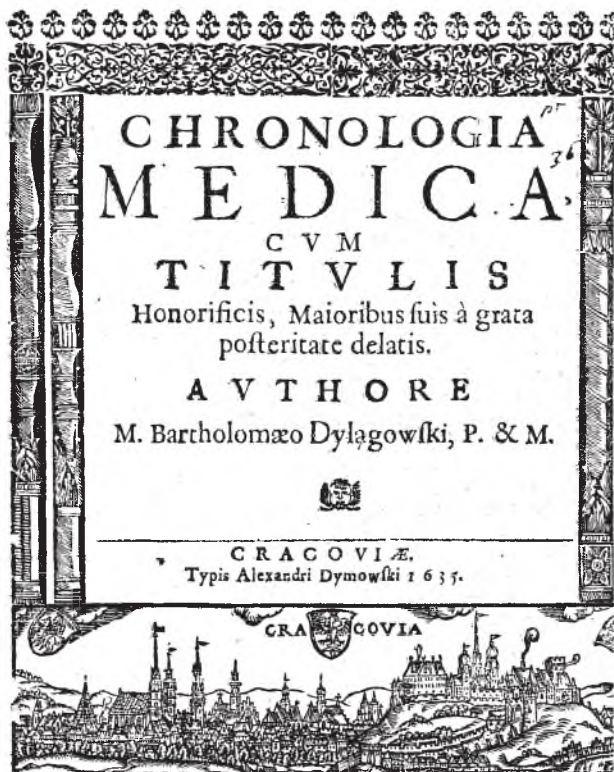
Piśmiennictwo

1. Bandtkie J.S., *Historia drukarni w Królestwie Polskiem i Wielkiem Xięstwie Litewskim*, tom I, Kraków 1826, 231–233.

¹¹ Por. np.: grecko-niemieckie wydanie: *Die Augenheilkunde des Aëtius aus Amida*, Griechisch und Deutsch herausgegeben, tłum. i red. J. Hirschberg, Leipzig 1899, lub łacińsko-angielskie wydanie: *Celsus — De medicina*, Loeb Classical Library, tłum. W.G. Spencer, London, Cambridge — Massachusetts 1971.

¹² Np. Wojciech Oczko (1537–1599) wydał *Cieplice* w 1758 r., a *Przymiot* w 1581 r. Uwaga ta dotyczy też pracy Sebastiana Petrycego (1554–1626) *Instructia abo nauka, jak się sprawować czasu moru* wydanej w 1613 r.

2. Siarczyński F., *Obraz wieku panowania Zygmunta III. króla polskiego i szwedzkiego, zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem*, Lwów 1828, cz. I., 108.
3. J. Muczkowski, *Statuta nec non liber promotionum Philosophorum ordinis in Universitate Studiorum Jagiellonica ab anno 1402 ad annum 1849*, Kraków 1849, 275, 291.
4. Gąsiorowski L., *Zbiór wiadomości do historii sztuki lekarskiej w Polsce od czasów najdawniejszych, aż do najnowszych*, Poznań 1853, t. 2, 30, 226–227, 233.
5. Wiszniewski M., *Historia literatury polskiej*, Kraków 1857, 572.
6. Kościński S., *Słownik lekarzów polskich*, Warszawa 1888, 104.
7. Estreicher K., *Bibliografia polska w układzie abecedowym, Stolecie XV–XVIII*, T. 15, Kraków 1897, 425.
8. Giedroyc Fr., *Źródła biograficzno-bibliograficzne do dziejów medycyny*, Warszawa 1911, 181.
9. Ziembicki W., *Bartłomiej Dylągowski* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 1948, t. 6, 54–55.
10. Zathay J., Barycz H., *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, Kraków 1950, t. 4, 5, poz. 8.
11. Skulimowski M., *Dzieje nauki i nauczania historii medycyny na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Akademii Medycznej w Krakowie* [w:] *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. Historia katedr*. Kraków 1964, t. 2, 343–345.
12. Skulimowski M., *Dzieje fakultetu medycznego uniwersytetu krakowskiego do reform Kołłątaja (1364–1779)* [w:] *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. Historia katedr*, Kraków 1964, t. 2, 47.
13. Seyda B., *Dzieje medycyny w zarysie*, Warszawa 1973, 451–452.
14. Skulimowski M., *Facultas Medica Cracoviensis*, Kraków 1981, 3.
15. Dzierżanowski R., *Słownik chronologiczny dziejów medycyny i farmacji*, Warszawa 1983, 70, 72, 412.
16. Matczuk A., *Bartłomiej Dylągowski i jego „Chronologia”*. *Pierwsza bibliografia medyczna w Polsce*, Lublin 1988, 129–142.
17. Brzeziński T., *Historia medycyny*, Warszawa 2000, 14.
18. Winiarczyk M., *Skróty łacińskie w książkach drukowanych: (z dodatkiem skrótów greckich)*, Wrocław 1995.
19. Pirożyński J. (red.), *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, Kraków 2000, 152–157.

IN STEMMA,
NAYMANOWICIAE GENTIS.

NAYMANOWICIAE GENTIS pietatis honorem
Crux, & candorem Lilia casta notant,
① quam utrumq; decus pulchro sibi fudere iunctum est,
Hoc pietas, illud Candor adornat opus.
② radiis Crux alma refulge, ó Lilia Mufis,
Crescite Sarmateis, & date praesidium.

Mr. Joannes Cynerski Rachtamowicz.

13069

CO DO HERBU
RODU NAYMANOWICZÓW

Krzyż oznacza pochwałę pobożności RODU NAYMANOWICZÓW, a czysta lilia oznacza rzetelność.

O jakże obie ozdoby zostały połączone ze sobą pięknym przy-
mierzem, dzięki niemu pobożność i rzetelność zdobią owo dzieło.

O życiodajny Krzyżu błyszcz promieniami, o Lilio wzrastaj
sarmackimi Muzami i darcie pomocą.

M[agister] Jan Cynerski Rachtamowicz

Clarissimo Viro,
CHRYSOPHORO
NAYMANOWICZ,
 MEDICINÆ DOCTORI,
 AC ORDINARIO PROFESSORI,
 Eiusdemq; Facultatis Decano.
CONSVLI VRBIS CRACOV.
 Totiq; Celeberrimo Medicorum Col-
 legio. DD. Fautoribus Benigniffi-
 mis Fælicitatem.

CVM decurrerem nuper publicè longè latèq; patentes Hi-
 storice campos, facile principis Græcorum Historicorum
 Herodoti Halicarnassei, Regnorum ac Rerumpub, Ortus, progres-
 sus, incrementa, & occasus elegantissimè referentis: flexit paulisper
 irrequies animus ad recensendos principes viros, per quos diuina
 Ars Medica sumpsit exordium, incrementum, & consumationem;
 Si modo consumatio aliqua potest esse ea in Arte, quæ in dies & an-
 nos aliquid noni parturit. Atque dum hoc cum animo volutaremus
 nostro: non id nobis consilium fuit, vt omnes eos referamus, qui du-
 cibibus Hippocrate & Galeno vel latitabant, vel fama crescebant, oc-
 culto velut arbor æuo: sed solos Principes Gentis & Nationis;
 exemplo illius qui solos Reges se percolere velle dixit, non fami-
 nas.

nas: Quanquam verò ne eos quidem negleximus, qui primis pro-
ximi esse contenderunt, vel eos planiores, vel faciliores nobis reddi-
derunt, vel ex ipsorum doctrina ceu Oceano quoddam haurientes,
aliquid de suo addentes, rem Medicam suis laboribus; sua industria,
locupletarunt, ornarunt, consumarunt. Porro rationem quandam,
genè dicam inusitatam, recensendi iniquimus, titulos honorificos re-
latis subtexentes: tum vt commendabiliores Artis antesignanos le-
genti efficeremus: tum vt Vobis nostri Chori Phæbis nostram pro-
beamus industriam, & otij non inutiliter positi reddamus rationem.
In Vestro verò Celebris Nomine in populum Procures isti Medici
apparere voluerunt, quoniam vos sui cultores, maximos, observa-
toresq; summos esse deprehenderunt, & Auctori suo portum Vos &
anchoram, rebus ipsius multum diuq; iactatis habere valde expe-
tunt. Accipite eisdem Viri Humanissimi vultu sereno, manu reti-
nente benigna, precibus illorum faciles accomodate aures, & quod
reliquum est, aliquo apud vos dignemini loco. Sic vos sospites ac
incolumes quàm diutissimè feruet ac intueatur, summus ille largi-
tor omnis boni ac supernus, O mearum grandia decora ac sola-
mina rerum.

Clarissimis DD. VV.
 addictissimus.

Mi Bartholomæus Dylągowski
 Professor.

GRÆ

Najslawniejszemu Mężowi,
 KRZYSZTOFOWI
 NAJMANOWICZOWI,
 DOKTOROWI MEDYCYNY,
 A TAKŻE PROFESOROWI ZWYCZAJNEMU
 i tegoż Wydziału Dziekanowi.
 RAJCY MIASTA KRAKOWA.

I całej Przesławnej Korporacji Lekarzy. Najlaskawszym Panom
 Opiekunom przekazuję w darze życzenia szczęścia.

Gdy kiedyś przebiegłem stojące otworem powszechnie, wzdłuż
 i wszędy pola historii pierwszego spośród historyków greckich
 Herodota z Halikarnasu, łatwo i bardzo zrećnie opowiadającego
 o początkach, rozwoju, rozkwicie i upadkach królestw i republik:
 niemordowany umysł zwrócił się nieco ku przejrzewaniu najzna-
 komitszych mężów, od których boska Sztuka Medyczna wzięła
 początek, rozwój i doskonałość; jeżeli tylko jakaś doskonałość
 może być w tej Sztuce, która z dnia na dzień i z roku na rok rodzi
 coś nowego. I jeśli tylko rozważylibyśmy to w naszym umyśle:
 nie to było naszym planem, aby opowiedzieć o tych wszystkich,
 którzy pod kierunkiem Hipokratesa i Galena albo pozostawali
 w ukryciu, albo zyskali rozgłos jak drzewo o tajemnym wieku:
 lecz o samych najznakomitszych z rodu i narodu: za przykładem
 tego, który powiedział, że chce uczcić tylko królów, a nie kobiety.

Chociaż w istocie nawet nie zlekceważyliśmy tych, którzy stara-
 li się być najbliżsi pierwszemu lub uczynili ich dla nas jaśniejszymi,
 lub łatwiejszymi, albo czerpiąc coś z ich nauki tak jak z oceanu,
 dodając coś od siebie, wzbogacili, rozślawili, udoskonalili medycynę
 swoimi pracami, swą gorliwą działalnością. Następnie jakąś
 metodę rzekłbym nieomal niezwykłą, dodając szaczone tytuły
 naśladowanym: następnie, aby wykazać czytającemu godniejszych
 polecenia czołowych przedstawicieli Sztuki: następnie, abyśmy
 potwierdzili Wam naszą gorliwą działalność naszego chóru, aby
 zdać rachunek z użytecznie porzuconego nieróbstwa. Przy Wa-
 szym zaś powszechnie znanym imieniu chcieli ukazać się jako ci
 najznakomitsi lekarze, ponieważ ich czciciele spostrzegli, że wy
 jesteście największymi i najznakomitszymi obserwatorami, a dla
 swego autorytetu bardzo się starają mieć Was jako port i kotwicę
 w częstokroć i długo wstrząsanych okolicznościach. Przyjmijcie
 Najszlachetniejsi Mężowie tychże z pogodnym obliczem, chociaż
 ręka powstrzymuje życzliwe zachowania, przysposóbcie życzliwe
 uszy do ich próśb, i co stanowi resztę, oceńcie przed sobą w swoim
 czasie. Tak was szczęśliwych i nienaruszonych niech jak najdłużej
 strzeże i chroni boski rozdawca wszelkiego dobra, o mego losu
 wielkie ozdoby i podpory.

Najslawniejszym Uczynom Mężom
 wielce oddany
 M[agister] Bartłomiej Dylągowski
 Profesor

GRÆCI

HIPPOCRATES COVS.

Divina mente præditus, ex parvis ac vulgaribus ad magna ac
dareisiosia medicinam euexit. Claruit A. M. 475 I. A. C.
N. 394. Vixit ad annum 104.

Antiquus Magister. Galen. I. Sect: aphorism. comm: 7. & 12.
Pater omnis Medicinæ. Corn. Gell. I. 7. initio.

Maximus Medicorum, & huius scientiæ conditor. Seneca ad
Lucill. Epistol. 95.

Eximius Vir Ioan. Fern. præf. ad libr. 2. De Abdit. rer. caus.
Sapientissimus Senex. Hieron: Mercurial: Tract. de vitis tu-

nica: Vuez:

Gravissimus Autor. Herc. Sax. Tract. de Sign: Febr. cap. XI.

Magnæ & admirandus. Amat: Lusit: in lib. I. Diosc: V.
Manna Thuris.

Pater Medicorum: R. P. F. Fabian. Bircovius Orat. de S:
Cathar. Senensî.

ARETÆVS CAPPADOX.

Antiquissimus Scriptor, & Hippocratis imitator, Galenô veter-
stior. Scripsit in re Medica libros XXVIII.

Vetus Medicus, pederudicus morborum acutorum Scriptor:
Lang: libr: I. Epist. 39.

DIOCLES CARYSTIVS

Excellentissimus Medicus & Orator: ab Atheniensibus iunior
Hippocrates appellatus. Scripsit Antigono Regi librum pro-
tuenda

stenda sanitate. Claruit. A. M. 353 I. A. C. N. 437.

Medicorum paucis Secundus. Lang: lib. I. Epist: 46.

Excellentissimus Medicus. Philipp. Ingrassia Art: Veterinar:
cap. VI.

NICANDER COLOPHONIVS.

Floruit ante Pompeij Magni tempora, Attalo postremo Perga-
mi Rege. A. M. 3716. A. C. N. 184. Reliquit Oetolica,
Georgica, Colophonica, Theriaca, & secundum Athenæum Me-
lisurgica Ex quibus Theriaca, extant impressa cum eiusdem A-
lexipharmacis.

Scriptor Venenorum antiquissimus. Hier. Mercurial: lib. 2. de
Venen. cap. 2.

Poeta Medicus. Lang. lib. I. Epist. 61.

DIOSCORIDES ANAZARBEVS.

Miles, & Medicus, Alexandria Antonij & Cleopatæ familia:
ris. Conscript de Materia Medica libros quinque, de Vene-
nis librum vnum.

Galenus, & Paulus, ac Avicenna, diligentissimi Dioscoridis
obseruatores, & interpretes. Hieron: Mercur: lib. de Venen: 2.
cap. 16.

Dioscoridis interpres Plinius. Lang. lib. I. Epist. 59.

Vigilantissimus. Amat: Lusit: lib. I. in Diosc: V. oleum
Sampfuchi.

Medicinæ herbariæ scriptor nulli Secundus. Lang lib. I. Epist. 66.
Eques Auratus. Symphorian. Campeg. ad vitam Mesue

CLAVD. GALENVS PERGAMENVS.

Poly-

GRECY

HIPOKRATES Z KOS

Obdarzony boskim umysłem, podniósł medycynę od zjawiska
mało ważnego i zwyczajnego do rangi sztuki. Zasłynął w roku
świata 4751 przed narodzeniem Chrystusa 394. Osiągnął 104 lata
życia.

Starożytny Mistrz. Galen. I. Sect: aphorism. comm: 7. & 12.

Ojciec całej medycyny. Kor[neliusz] Cels[us]. Księga 7. na
początku.

Największy spośród lekarzy, i teje nauki twórca, Seneka do
Lucyl[iusza], list 95.

Nadzwyczajny mąż. Ioan. Pern. præf. ad libr. 2. De Abdit.
rer. caus.

Najmądrzejszy starzec. Hieron Mercurial: Tract. de vitis tu-
nicae Uveae. Bardzo poważny autor. Herc. Sax. Tract. de Sign:
Febr. cap. XI.

Wielki i godny podziwu. Amat: Lusit: in. lib. I. Diosc[orides]:
V. Manna Thuris.

Ojciec Lekarzy. R. P. F. Fabian. Bircovius Orat. de S. Cathar. Se-
nensi.

ARETEUSZ Z KAPADOCJI

Bardzo dawny pisarz, a naśladowca Hipokratesa, starszy od
Galena. Napisał XXVIII ksiąg dotyczących sztuki lekarskiej. Do-
świadczony lekarz, autor wielce biegły w ostrych chorobach. Lang:
libr: I. Epist. 39.

DIOKLES Z KARYSTOS

Wielce znakomity lekarz i mówca: nazywany przez Ateńczyków
młodszym Hipokratesem. Napisał dla króla Antygonosa księgę
dla zachowania zdrowia.

Zasłynął w roku świata 3531. Przed narodzeniem Chrystusa 431.
Dla niektórych drugi z lekarzy. Lang. lib. I. Epist 46.

Bardzo wyróżniający się lekarz. Philipp. Ingrassia Art. Vete-
rinar. cap. VI.

NIKANDER Z KOLOFONU

Zasłynął przed czasami Pompejusza Wielkiego, w końcu za
panowania Attalosa, króla Pergamonu. W roku świata 3716. Przed
narodzeniem Chrystusa 184. Pozostawił Etolika, Georgika, Ko-
lophonika, Teriaka i bogaty podręcznik Melisurgika. Spośród
których Teriaka istnieją wydrukowane wraz z tegoż Odtrutkami.

Bardzo dawny pisarz [dział] o trucznach. Hier. Mercurial:
lib. 2. de Venen. cap. 2.

Poeta lekarz. Lang. lib. I. Epist. 61.

DIOSKORIDES Z ANAZARBY

Żołnierz, a także lekarz, w Aleksandrii powiernik Antoniusza
i Kleopatry. Napisał pięć ksiąg o tematyce medycznej, o trucznach
jedną księgę.

Galen, a także Paulus i Awicenna, najpilniejsi badacze, a także
komentatorzy Dioskoridesa. Hieron Mercur: lib. de Venen. 2. cap. 16.
Pliniusz komentatorem Dioskoridesa. Lang. lib. I. Epist. 59.

Bardzo ostrożny. Amat: Lusit. lib. I. Diosc. V. oleum Sampfuchi
Pisarz medycyny zielarskiej niezyciwy nikomu. Lang. lib. I.
Epist. 66.

Ozdobiony złotem jeździec. Symphorian. Campeg. ad vitam
Mesue.

KLAUDIUSZ GALEN Z PERGAMONU

Polyhistor, ducentos quadraginta de variis disciplinis, de Medicina supra quadringentos conscripsit libros, eosq; ad vnum omnes rationali methodo explicuit. *Clar. A. C. 1, 4, 3. Vixit annis 140.*

Diuiniſſimus, *Herc. Sax. Tract. de sign. Febr. cap. VII.*

Hippocraticæ sectæ defensor acerrimus, Leonhardus Fuchſus inſtit. lib. IV. Sect. 2. cap. X.

Medicorum Phæbus. Philipp. Ingrass. *Conſil. pro Fiſtula.*

Sapientiſſimus, Trallian. lib. 1. cap. 13.

Prudens Senex, Idem lib. 2. cap. 3.

Certiſſimus experientiæ Autor, & Naturæ Secretorum Inueſtigator diligentiſſimus, Amat, Luſit, in lib. Dioscor. 2. V. Picearum eruca.

Summus Philoſophus. Aloisius Mundell. *Epist. 7.*

In inueſtigandis Medicamentorum facultatibus curioſiſſimus, industriuſq;. Idem *Epist. 1.*

ALEXANDER APHRODISEVS.

Contaneus Galeni, Primus omnium Aristotelem Commentariis illustrauit. Edidit & librum de Febris ad Apollonium. Vixit Senero & Antonio Imp.

Verus à Philoſophia Medicus. Lang. lib. 1. *Epist. 5.*

Doct̄or Chariſſimus, Symphor. Campeg.

AETIVS AMIDENVS.

Ex Antillo Medico, vniuerſa, quæ Hippocrates & Galenus de Digestione & Purgatione docuerunt, erudita breuitate, tribus libris perſtrinxit. Paucis poſt Galeaum annis floruit.

Vir ſanè in re Medica à Galeno Secundus. Hieron. Mercur. *Tract. de Artride.*

Medi-

Medicus Antiquiſſimus, & Hippocraticæ doct̄inæ ſtudioſiſſimus. Idem lib. variar. 3. cap. 15.

Summus Philoſophus. Idem *Tract. de Macul. Peſtif. cap. 3.*

Diligentiſſimus. Idem lib. de Venen. 1. cap. 22.

Galeni operum Abbreuiator. Idem de vitiiſ Tunicae Uveæ.

Galeni Simia, Lang. lib. 2. *Epist. 5.*

ALEXANDER TRALLIANVS.

Summus & abſolutiſſimus Medicus. Romæ praxim exercuit. Ipſe de ſe refert libro XII. cap. 6.

Galeni Sectator. Hieron. Merc. *Tract. de Artride.*

Inſignis Inter à Meſue diſcus. Lang. lib. 2. *Epist. 41.*

Meſue multis annis Senior. Idem lib. *Epist. 66.*

PAVLVS ÆGINETA.

Illuſtris & compendiōſiſſimus Medicinæ Scriptor: peculiaria problemata Artis Medicinæ breui epitomâ ſtrinxit.

Aetio vetuſtior. Alban. *Torin. præfat. ad Aegin. Compend. Medic.*

Excellens Medicinæ Scriptor. Idem ibidem.

Galeni ingenioſa Simia. Lang. lib. 2. *Epist. 59.*

Verborum Galeni Verus interpres. Amat, Luſit, in lib. Diosc.

1. V. Populus Nigra.

Galeni Sectator. Hier. Merc. *Tract. de Artride.*

Galenicus Abbreuiator. Georg. Kuffner. *Tract. Morbor. Pueril. cap. 5.*

Sapientiſſimus. Amat: Luſit: in lib. 1. Diosc. V. Vitex.

Tralliano poſterior. Lang. lib. 2. *Epist. 57.*

Æſate Auicennâ prior. Aloisius Mund: *Epist. 12.*

Alex-

Erudyta, napisał 240 ksiąg z różnych dyscyplin, o medycynie ponad 400 i te wszystkie co do jednej wyjaśnił metodą rozumową. Zasłynął w roku Chrystusa 143. Żył lat 140.

Bardzo natchniony przez Boga. Herc. Sax. *Tract. de sign. Febr. cap. VII.*

Zaciekły obrońca szkoły hipokratejskiej. Leonhardus Fuchſus inſtit. lib. IV. Sect. 2. cap. X.

Febus lekarzy. Philipp. Ingrass. *Conſil. pro Fiſtula.*

Bardzo mądry. Trallian. lib. 1. cap. 13.

Roztropny starzec. Idem lib. 2. cap. 3.

Najpewniejsze źródło wiedzy i bardzo pilny badacz tajemnic natury. Amat. Luſit. in lib. Dioscor. 2. V. Picearum eruca.

Największy filozof. Aloisius Mundell. *Epist. 7.*

Bardzo gorliwy i pilny w badaniu działania leków. Idem *Epist. 1.*

ALEKSANDER Z AFRODYZJI.

Rówieśnik Galena. Jako pierwszy ze wszystkich opatrzył komentarzami Arystotelesa.

Wydał także książkę o gorączkach do Apolloniusza. Żył za panowania cesarza Sewera i Antoninusa.

Prawdziwy lekarz od czasów filozofii. Lang. lib. 1. *Epist. 5.*

Bardzo ceniony doktor. Symphor. Campeg.

AETIOS Z AMIDY.

Na podstawie lekarza Antillusa z biegłą zwięzłością w trzech księgach poruszył wszystko to, czego Hipokrates i Galen nauczyli o trawieniu i wydalaniu. Zasłynął w kilka lat po Galenie.

Mąż słusznie w medycynie drugi po Galenie. Hieron. Mercur. *Tract. de Artride.*

Bardzo dawny lekarz i bardzo gorliwy zwolennik nauki hipokratejskiej. Idem lib. varia. 3. cap. 15.

Największy filozof. Idem *Tract. de Macul. Peſtif. cap. 3.*

Bardzo pilny. Idem lib. de Venen. 1. cap. 22.

Abrewiator* dzieł Galena. Idem de vitiiſ Tunicae Uveae

Naśladowca Galena. Lang. lib. 2. *Epist. 5.*

ALEKSANDER Z TRALLES.

Najwybitniejszy i najdoskonalszy lekarz. Praktykował w Rzymie.

Sam opowiada o sobie w ks. XII, rodz. 6.

Zwolennik Galena. Hieron. Merc. *Tract. de Artride.*

Nazwany przez Mesuego znakomitym lekarzem. Lang. lib. 2. *Epist. 41.*

O wiele lat starszy od Mesuego. Idem lib. *Epist. 66.*

PAWEŁ Z AEGINY.

Znakomity i najbardziej treściwy autor medycyny: w krótkim streszczeniu poruszył osoblwe zagadnienia sztuki lekarskiej.

Starszy od Aetiosa. Alban. *Torin. præfat. ad Aegin. Compend. Medic.*

Znakomity pisarz medycyny. Idem ibidem.

Utalentowany naśladowca Galena. Lang. lib. 2. *Epist. 59.*

Rzetelny tłumacz słów Galena. Amat. Luſit. in lib. Disco. 1. V. Populus Nigra.

Zwolennik Galena. Hier. Merc. *Tract. de Artride.*

Komentator Galena. Geogr. Kuffner. *Tract. Morbor. Pueril. cap. 5.*

Najmądrzejszy. Luſit. in lib. 1. Diosc. V. Vitex.

Następny po Trallianie. Lang. lib. 2. *Epist. 57.*

Wiekowo wcześniejszy od Awicenny. Aloisius Mund: *Epist. 12.*

*Autor skróconych wersji

ACTVARIVS.

ACTVARIVS Ioannis Zachariæ, primus, sed ferè etiam postremus Græcorum Medicus. Non solum integras lineas, sed & Capita ex Galeno & antiquioribus depromere confuevit.

Vir Græcus doctissimus. Amat. Lusit. in libr. Diosc: 1. V. Cardamomum.

Vir magnæ auroditatis. Idem in libr: 3.

Scriptor Græcorum doctissimus. Idem in libr: Dioscor: 1. cap: 1.

Maurogræcus. Lobell. præf. Succedaneorum.

RVFVS EPHEVS.

VIR non obiter in Hippocratis libris, teste Galeno, versatus. Floruit Traiano Imperat. A. C. 100. Scripsit inter alia, de Fibus, melle, vino, & de herbis libros quatuor carmine hexametro.

Artis medicæ peritissimus. Gal. lib. 1. de Antidotis.

ORIBASIVS SARDVS.

Iuliano Apostata familiaris, & Quæstor ab eo Constantinopoli creatus. Claruit A. C. 369. Scripsit ad eos quibus non est copia Medicorum libros 4. Ad Iulianum Regem libros 72. Epitomes eorundem libros 9. ad Eustathium filium.

Magnus ingenio, & diligentia, Ioan. Iacob. Vveckerus præfa: ad Antidot: suum.

Vir grauis. Amat. Lusit. in Dioscor: libr: 3. V. Spina Arabica.

E Galeni lucubrationibus sua ingenii monumenta ad verbum transcribebat. Leonhard. Fuchsius libr: instit: medic: Sect. 1. cap: 1.

B

ARAB-

ARABES.

RASES.

PÆnus excellentissimus, libros suos scripsit lingua Mauritana, ex qua postmodum fuerunt in Græcam translata, & ex Græca in Latinam.

Summus Arabum Medicus. Amat. Lusit. in libr. Diosc: 2. V. vngulæ animalium.

Experimentator maximus. Hieron. Mercurial. Tractat. de Pestilent.

Galeni Simia, Quidam.

Experimentator Egregius. Symphor. Campeg.

IOANNES Serapionis Alexandrinus Arabs.

IN perscribendis herbarum facultatibus omnes alios superauit: quippe non ea solum, quæ à Dioscoride & Galeno de Stirpibus prodita sunt literis mandauit; verum etiam ea, quæ ab Arabibus se vetustioribus, tradita sunt, atq; vno volumine complexus est. Claruit Leonis Imper. temporibus circa Annum Dñi, 747.

In vsu tantum & experimentis Medicinam posuit. Cornel. Celsus initio libr: 1.

Dioscoridis verus Sectator. Amat. Lusit. V. Pissasphaltum.

Inter Arabum Scriptores, si quis alius approbatissimus, & spectatæ eruditionis vir. Aloisius Mund: Epist: 1.

Venerabilis Præceptor. Symphor. Campeg.

Passim Rases citat. Conrad. Gesner. in Scriptor. Medicinæ.

Fuit & alter Serapion, qui floruit A. M. 3747. A. C. N. 215.

AVEN-

ACTUARIUS.

Komentator Jana Zachariasza, pierwszy, lecz nieomal także ostatni lekarz grecki. Zwykł wydobywać nie tylko całe linijki, lecz także rozdziały z Galena i starszych.

Bardzo wykształcony Grek. Amat. Lusit. In libr. Diosc: I. V. Cardamomum.

Mąż o wielkim autorytecie. Idem in libr: 3.

Bardzo wykształcony pisarz grecki. Idem In libr. Dioscor: I cap. 1.

Grek pochodzenia arabskiego. Lobell. præf. Succedaneorum.

RUFUS Z EFEZU.

Mąż nieprzypadkowo, z poświadczenia Galena, biegły w księgach Hipokratesa.

Zasłynął za cesarza Trajana, w roku Chrystusa 100. Napisał między innymi cztery księgi heksametrem o figach, miodzie, winie i ziołach.

Bardzo biegły w sztuce medycznej. Gal. lib. I. de Antidotis.

ORIBASIVS Z SARDES.

Powiernik Juliana Apostaty, a mianowany przez niego kwektor w Konstantynopolu. Zasłynął w roku Chrystusa 369. Napisał cztery księgi do tych, którzy nie mają wielkiej liczby lekarzy. Do władcy Juliana 72 księgi. Do syna Eustatiosa 9 ksiąg skrótu tychże.

Wielkiego talentu i wielkiej pilności. Ioan Iacob. Vveckerus præfa. ad Antidot: suum.

Mąż poważny. Amat. Lusit. In Dioscor: libr: 3. V. Mąż arabskiej przebiegłości.

Z nocnych studiów nad Galenem dowody jego talentu dosłownie zapisał. Leonard. Fuchsius libr. instit. media: Sect. I. cap. 1.

ARABOWIE.

RAZES.

Pers najznakomitszy, swoje księgi napisał w języku arabskim, z którego następnie zostały przetłumaczone na grekę, a z greki na łacinę.

Największy lekarz Arabów. Amat. Lusit. in libr. Diosc: 2. V. vngulæ animalium.

Największy badacz. Hieron. Mercurial. Tractat. de Pestilent.

Naśladowca Galena. Pewien autor.

Znakomity badacz. Symphor. Campeg.

JAN z Aleksandrii [syn] Serapiona Araba.

W opisywaniu działania ziół przewyższył wszystkich innych: oczywiście pisemnie przekazał nie tylko to, co zostało podane przez Dioskoridesa i Galena od podstaw; lecz także w jednym tomie ujął to, co zostało przekazane przez starszych od niego Arabów. Zasłynął w czasach cesarza Leona około Roku Pańskiego 747.

Oparł leczenie tylko na praktyce i doświadczeniach. Cornel[ius] Celsus na początku ks.1.

Prawdziwy zwolennik Dioskoridesa. Amat. Lusit. V. Pissasphaltum.

Pośród pisarzy arabskich, choćby nawet ktoś inny był najbardziej uznany, to także człowiek doskonałej uczoneości. Aloisius Mund: Epist. I.

Wszędzie cytuje Razesa. Conrad. Gesner. in Scriptor. Medicinæ.

Był także drugi Serapion, który zasłynął w roku świata 3747, a w 215 po narodzeniu Chrystusa.

A V E N Z O A R.

PER tres & triginta annos apud patrem suam medicinæ operam dedit, cum septimo ætatis suæ anno incepisset; quadragesimum annum ætatis agens, patrem amisit, qui 135. annos vixit. Post cuius obitum totos centum tres annos, (tot enim vixisse traditur) vsui & experientie impendit.

Inter Mauritanos maximus, Hieron. Mercurial: de morbor: pueror: cap. 2.

Magnus Auenzoar? Idem ibidem cap. 23.

Non illaudatus Arabum Medicus. Lang: libr: 2. Epist. 24.

Gloriosus, Guido de Cauliaco Tract. 2. doct: 2.

Medicus doctissimus. Amat. Lusit. V. Balsamum.

Mirabilis Auenzoar, Medicus summus, Hieron. Merc. Tract. de Mac. pestif. cap. 4.

Ex Arabum Collegio Medicus præstantissimus, Anton. Mizald. Memorab. centur. 8.

Arabum Princeps. Hier. Merc. Tract. de Affect. oris.

A V I C E N N A H I S P A L E N S I S.

ARabs, præstantissimus Medicus, peracutus Methaphysicus: decimo ætatis suæ anno Machometi Alcoranum memoria tenuit vniuersum. Scripsit in Medicina Canonum quinque libros magnos in quibus admissus est, vt omnia, Galeni in Arte Medica monumenta sparsim in variis libris disseminata, in vnum veluti corpus redigeret, sed morte præuentus perficere non potuit. Quod si feliciori lingua pro rei dignitate elocutus esset, haberemus fortasse quem, non Galeni tantum interpretem, sed exornatorem quoque vocitaremus. Floruit 1049.

B 2

Dill.

Diligentissimus Dioscoridis interpres & obseruator. Hieron. Mercurial: lib. Variar: 2. cap: 16.

Arabum Scriptorum Princeps. Francisc: Tidicans libell: de necess: & util: Medic.

Galeni sequax & Græcorum. Hieron. Merc. Tract. de vitiis tunice adnatæ.

Galeni interpres. Symphor. Campeg.

In praxi verfacissimus. Hieron. Merc: Tract: de affectib: Aurium:

A V E R R O E S C O R D V B E N S I S.

AVicennæ quondam famulus: commentatoris nomine insignitus, ob Aristotelis libros commentariis illustratos. Scripsit in Medicina librum Colliget nuncupatum. Traditur, periculo & diuturnitate vsus ac difficultate Artis Medicinæ deterritus, ab ea se remouisse. Synchronos Auicennæ.

Arabum omnium doctissimus. Hieron. Mercurial: libr: Variar: cap: 16.

Stimulus Medicorum, Symphor. Campeg.

Acerrimo Vir ingenio. Ioan; Fernel: libr. de Abdit: rerum Causis I. cap. 2.

In perscrutandis rerum causis autor acutissimus. Hieron: Merc: libr. variar. 2. cap. 28.

Galeni doctriinæ Sectator. Alois: Mund: Examin: Simpl: Medic: Annot: Antonij Musæ Brasavoli.

Philosophus illustris, Medicus plebeius, Alexander Masar; lib. 5. de Febrib: Comment: sup: illud Auicennæ. Et quandoq; Medicus dat in potu.

I O A N N E S M E S V E.

Scri-

A V E N Z O A R.

Przez 33 lata poświęcał się medycynie u swojego ojca, odkąd ukończył siódmy rok życia; ukończywszy czterdziesty rok życia opuścił ojca, który przeżył 135 lat. Po jego śmierci całe 103 lata poświęcił się praktyce i badaniom (podobno tyle bowiem przeżył).

Największy pośród Arabów. Hieron. Mercurail: de morbor. pueror. cap. 2.

Wielki Auenzoar. Idem ibidem cap. 23.

Bardzo chwalony lekarz arabski. Lang. libr. 2. Epist. 24.

Sławny. Guido de Cauliaco Tract. 2. doct: 2.

Bardzo wykształcony lekarz. Amat. Lusit. V. Balsamum.

Godny podziwu Auenzoar, największy lekarz. Hieron. Merc: Tract. de Mac. pestif. cap. 4.

Najbardziej wyróżniający się lekarz z grona Arabów. Anton. Mizald. Memorab. centur. 8.

Najznakomitszy spośród Arabów. Hier. Merc: Tract. de Affect. Oris

A W I C E N N A H I S P A N U S.

Arab, bardzo wyróżniający się lekarz, bardzo bystry metafizyk: w dziesiątym roku życia zapamiętał cały Koran Mahometa. Napisał pięć wielkich ksiąg zasad w medycynie, w których usilnie się starał, aby wszystkie świadectwa Galena w sztuce medycznej rozsiane tu i tam w różnych księgach, uporządkować w jeden zbiór, ale uprzedzony przez śmierć nie zdołał tego ukończyć. Gdyby zaś wykladał bogatszym językiem dla powagi sprawy, mielibyśmy być może kogoś, kogo nazwalibyśmy nie tylko komentatorem Galena, lecz także upiększaczem. Zastąpił w roku 1049.

Bardzo pilny komentator i czciiciel Dioskoridesa. Hieron. Mercurial: lib. Variar. 2. cap. 16.

Najprzedniejszy spośród pisarzy arabskich. Francisc: Tidicaeus libell. De necess. Et util. Medic.

Zwolennik Galena i Greków. Hieron. Merc: Tract. de vitiis tunice adnatæ.

Komentator Galena. Symphor. Campeg.

Bardzo doświadczony w praktyce. Hieron. Merc: Tract. de affectib. Aurium.

A V E R R O E S Z K O R D O B Y.

Niegdyś współtowarzysz Awicenny: okreśłany jako komentator z powodu ksiąg Arystotelesa. Opatrzył komentarzami księgi Arystotelesa, napisał księgę zwaną w medycynie Colliget. Podobno, wystraszony niebezpieczeństwem i długotrwałością praktyki, a także trudnością sztuki medycznej, odstąpił od niej. Również Awicenny.

Najbardziej wykształcony spośród wszystkich Arabów. Hieron. Mercurial: libr. Variar. cap. 16.

Natchnienie lekarzy. Symphor. Campeg.

Mąż bardzo bystrego umysłu. Ioan. Fernel. libr. de Abdit: rerum Causis I. cap. 2.

W badaniu przyczyn rzeczy autor bardzo wnikliwy. Hieron. Merc: libr. Variar. 2. cap. 28.

Zwolennik doktryny Galena. Alois. Mund: Examin. Simpl. Medic. Annot: Antonii Musæ Brasavoli.

Znakomity filozof, lekarz ludowy. Alexander Masar: lib. 5. de Febrib.(o gorączkach) Comment: sup: illud Avicennæ. I ilekroć zaleca (lek), to w płynie.

J A N M E S U E.

Scripsit Canones vniuersales de correctione Medicamentorum Purgantium. Librum de Simplicibus purgantibus: de re Medica libros tres. In multis à Galeno defecit. Claruit 1158.

Euangelista Medicinæ. Symphor. Campeg.
Inter Arabes Medicos non postremus. Francisc: Tidicaeus libelli de necessi: & vtilit: Medic.

Auicennæ Simia. Leonhard: Fuchsius libr. Medic: instit. 5, Sect. I. cap. XI.

Pharmacopolarum Princeps. Amat Lusit: in libr. 2. Diosc.

Arabum doctissimus. Quidam.

Arabum decus. Idem.

Nulli ex Arabia Medicorum Secundus. Lang: lib. 2. Epist: 40.

In praxi versatissimus. Hier: Meret Tract: de affect: Aurium. Socrates benignitate.

Plato diuinitate.

Aristoteles ingenio.

Demosthenes facundia.

Dauid Rex zelo ad Dei cultum.

Galenus dexteritate in medicando.

Auicenna breuitate.

Rafis experientia. Symphor. Campeg.

Fuit & alter Mesue Mauritanus, qui Damasci Medicinam profitebatur, cuius libros Bellunenſis Arabicè tantum extare asserat.

L A T I N I.

CORNELIVS CELSVS.

Medioctri Vir ingenio, Medicinam omnium Latinorum Princeps ita absoluit, vt sine ipsius ope Latine loqui (vt Plinius)

atum præceptoram) medico sanè haud facile fuisset. Vixit Tiberij temporibus.

Alder Latinus Hippocrates! Francisc: Tidicus: libelli: de necessi. & vtilit: medie.

Non ignobilis autor, Paternus 4. part. de purgati humor.

Hippocratis Sectator. Hieron. Merc. de morbor: pueror: interna. libr. 2. cap. 23.

Rei Chirurgicæ peritissimus. Idem eod: cap. 7.

Medicus vetustissimus, isq: multo facundissimus. Guihelmus Pantin: præf. comment. in Corn. Cels.

Inuersus Hippocrates, omnium Medicorum Latinorum elegantissimus, Cicero Medicorum. Felix Sieprcius in Confut. Conclusionum Stanislai Zauacij Pic.

Hippocratis Simia. Hieron. Merc: lib. variar: 2. cap. 18.

Elegantissimus præceptor. Symph. Camp.

SCRIBONIVS LARGVS.

Medicus antiquissimus. Vixit ætate Tiberij Cæsaris. Commendat eum Galenus, & aliquoties medicamenta eius citat in libro secundum Locos.

Medicus antiquissimus & Galeno acceptus. Aloisius Mund. Epist: 24.

Inter Latinos non ignobilis. Hieron: Meret Tract: de Morbor: pueror: cap: 2.

Magni experimenti à Galeno commendatus. Idem libr: Variar: 2. cap: 24.

Autor antiquissimus. Idem de Lue Venerea cap: 5.

Celebris Medicus. Iosephus Seruthius Polonus Comm: in libr: Galeni de Antidotis.

ANDROMACHVS.

Xero.

Napisał ogólne zasady ulepszania leków przeczyszczających, księgę o prostych środkach przeczyszczających; trzy księgi o medycynie. W wielu sprawach przeciwstawił się Galenowi. Zasłynął w roku 1158.

Euangelista Medycyny. Symphor. Campeg.

Pośród lekarzy arabskich nie najgorszy. Francisco. Tidicaeus libelli de necess. et utilit. Medic.

Naśladowca Awicenny. Leonhard. Fuchsius libr. Medic. instit. 5. Sect. I. cap. XI.

Najprzedniejszy z aptekarzy. Amat. Lusit. in libr. 2. Diosc.

Najbardziej wykształcony spośród Arabów. Pewien autor.

Chłuba Arabów. Idem.

Pierwszy spośród lekarzy z Arabii. Lang. lib. 2. Epist. 40.

Bardzo biegły w praktyce. Hier. Merc: Tract. de affect. Aurium.

Sokrates dobroci.

Platon boskości.

Arystoteles umysłu.

Demostenes wymowności.

Król Dawid żarliwości kultu Boga.

Galen zręczności w leczeniu.

Awicenna zwięzłości.

Doświadczenie Razesa. Symphor. Campeg.

Był także drugi Arab Mesue, który w Damaszku przyznawał się do medycyny, a Bellunensis twierdzi, że jego książki istnieją jedynie po arabsku.

[PISZĄCY PO] ŁACINIE.

KORNELIUSZ CELSVS.

Mąż przeciętnego umysłu, jako pierwszy ze wszystkich piszących po łacinie przedstawił medycynę w taki sposób, że bez jego pomocy rzeczywiście nie byłoby lekarzowi łatwo mówić po łacinie (choćby

nawet pominął Pliniusza). Żył w czasach Tyberiusza.

Drugi łaciński Hipokrates. Francisco. Tidicaeus: libelli. de necess. Et utilit. Medic.

Bardzo dobrze znany autor. Paternus 4 part. de purgati humor. Zwolennik Hipokratesa. Hieron. Merc: de morbor: pueror: interna. libr. 2. cap. 23.

Bardzo biegły w chirurgii. Idem eod: cap. 7.

Najstarszy lekarz i ten zdecydowanie najwymowniejszy. Guihelmus Pantin: præf. Comment. in Corn. Cels.

Hipokates, ze wszystkich lekarzy łacińskich najwytworniejszy, Cyceron lekarzy. Felix Sieprcius In Confut. Conclusionum Stanislai Zavacii.

Naśladowca Hipokratesa. Hieron. Merc: lib. variar: 2. cap. 18.

Najwytworniejszy nauczyciel. Symph. Camp.

SCRIBONIUS LARGVS.

Bardzo dawny lekarz. Żył w czasach cesarza Tyberiusza. Poleca go Galen, a kilkakrotnie cytuje jego leki według miejsc w książce.

Bardzo dawny lekarz i drogi Galenowi. Aloisius Mund: Epist. 24.

Bardzo dobrze znany pośród piszących po łacinie. Hieron Merc: Tract. de Morbor: pueror: cap. 2.

Polecany przez Galena z powodu wielkiego doświadczenia. Idem libr. Variar: 2. cap. 24.

Bardzo dawny autor. Idem de Lue Venerea cap. 5.

Słynny lekarz. Józef Struś Polak, komentator do ksiąg Galena o antidotach.

ANDROMACHVS.

ANDROMACHUS.

Neronis Archiātrōs ā Galeno vocātus: primus Theriacam Neomposuit. Ex praelaris quas ad varia morborum genera reliquit compositionibus, vnam etiam fecit pro hepaticis curandis Cyphoides appellatam.

Non illaudatus vetustate, & eruditione singulari Medicus, Lang. libr. I. Epist. 74.

DINVS de Garbo Florentinus.

Edidit Commentarium in Galenum, Librum I. de malitia complexionis variae: librum I. diuersarum quaestionum, & alia multa, Floruit 1300.

Medicinæ dilucidator, Christophi Georg. de Honestis Florent. Exposit: supra Antidotarium: Mesæ cap. I.

GENTILIS FVLGINAS.

Scripsit in Auicennam Commentaria: libros quinq; de dislocationibus ac fracturis, & alia multa. Claruit 1310.

Auicennæ expositor præcipuus, Leonhardus Fuchsius, Auicennæ verus interpres. Symph. Campeg.

IACOBVS de Partibus.

Commentatus est Auicennam in Tralliani item libros reliquit glossam. Viuebat 1496.

Autor grauiſſimus, Hieron. Merc. Tract. de Peste. cap. X. Auicennæ familiaris interpres, Symphor. Campeg.

NICOLAVS LEONICENVS VINCENTINVS.

Vt

VIR doctissimus, commentatus est Galeni opera, Hippocratis etiam non pauca. Scripsit & opusculum, in quo omnibus ægris & vitam restituere posse docuit, & sanitatem: scripsit & alia multa. Claruit 1491.

Elegantioris Medicinæ illustrator. Lang: lib. 2. Epist. 2.

Vir de instaurata medicina bene meritus, quam ā multis Arabum erroribus, & barbarie vendicauit. Idem lib. I. Epist. 14.

Herbarum acris iudicii censor. Idem lib. 2. Epist. 21.

Venerandus spectatæ eruditionis senex. Idem lib. I. Epist. 57.

Vir multa eruditione præditus. Amatus Lusit. in lib. I. Dioscor: V. Acorus.

Erudita Leoniceni Medicorum progenies, Manardus & Brasavolus. Lang: lib. I. Epist. 64. Ferrariæ docuit, edentulus mortuus est.

IOANNES MANARDVS Ferrariensis.

VIR doctissimus, & barbarie acerrimus osor: Scripsit Epistolarum Medicinalium libros 20. Annotationes & Censuras, in Medicamenta simplicia & Composita Mesue. Obiit Ferrariæ podagra oppressus 1536. 8. Martij.

Nobilis & peritus Medicus. Aloisius Mund. Epist. 17.

In doctrina Hippocratis doctissimus & exercitatissimus. Ioseph. Struthius Polonus Præf: ad librum Galeni de Urinis ā se in Latinam translatus.

Vir diligentissimus. Amat. Lusit. in lib. Diosc: I. V. Myrrha.

MATTHÆVS CVRTIVS Ticinensis. M.

Soti-

Nazwany przez Galena nadwornym lekarzem Nerona: jako pierwszy zebrał Theriaka. Z przesławnych leków złożonych, które pozostawił na różne rodzaje chorób, przygotował także jedną do leczenia chorób wątroby, zwaną Cyphoides.

Bardzo sławny z powodu biegłości, lekarz o wyjątkowym wykształceniu. Lang. libr. I. Epist. 74.

DINUS de Garbo z Florencji.

Wydał komentarz do Galena. Jedną księgę rozmaitego streszczenia o złośliwości: jedną księgę różnych zagadnień i wiele innych. Zasłynął w roku 1300.

Objaśniacz medycyny. Christoph. Georg. de Honestis Florent. Uznany za lepszego od Antidotanus Mesue cap. I.

GENTILIS FULGINAS.

Napisał Komentarz do Awicenny: pięć ksiąg o przemieszczeniach i złamaniach i wiele innych. Zasłynął w roku 1310.

Znakomity komentator Awicenny. Leonhardus Fuchsius.

Rzetelny komentator Awicenny. Symph. Campeg.

IACOBUS de Partibus.

Skomentował Awicennę: pozostawił także głoszę do ksiąg Tralliana. Żył jeszcze w roku 1496.

Poważny autor. Hieron. Merc. Tract. de Peste. cap. X.

Przyjazny komentator Awicenny. Symphor. Campeg.

NICOLAUS LEONICENUS
VINCENTINUS.

Mąż bardzo wykształcony, skomentował dzieła Galena, a także niemało Hipokratesa. Napisał także dziełko, w którym objaśnił wszystkim chorym, że można ocalić życie i zdrowie; napisał także wiele innych. Zasłynął w roku 1491.

Zręczny objaśniacz medycyny. Lang. lib. 2. Epist. 2.

Mąż dobrze zasłużony w odnowieniu medycyny, którą uwolnił od wielu błędów Arabów i barbarzyństwa. Idem lib. I. Epist. 14.

Krytyk surowego sądu nad ziołami. Idem lib. 2. epist. 21.

Czcigodny starzec o znakomitej uczoności. Idem lib. I. Epist. 57.

Mąż obdarzony wielką uczonością. Amatus Lusit. In lib. I. Dioscor: V. Acorus.

Wykształcony potomek lekarzy w Leonicenum, Manardus i Brasavolus. Lang. lib. I. Epist. 64. Nauczał w Ferrarze, zmarł bezżębny.

IOANNES MANARDUS z Ferrary.

Mąż bardzo wykształcony i bardzo zacięty wróg barbarzyństwa. Napisał 20 ksiąg Listów Lecznicych. Uwagi i oceny dotyczące leków prostych i złożonych Mesuego.

Zmarł w Ferrarze udręczony podagrą 8 marca 1536 roku.

Znany doświadczony lekarz. Aloisius Mund: Epist. 17.

W nauce Hipokratesa bardzo wykształcony i bardzo biegły.

Józef Struś Polak: Przedmowa do księgi Galena o [rodzajach] moczu, przetłumaczonej przez niego na łacinę.

Mąż bardzo staranny. Amat. Lusit. In lib. Diosc. I. V. Myrrha

MATEUSZ KURCJUSZ
z Pawii. M[agister].

Scripsit de Venæ Sectione in Pleuritide; de Aquæ bonitate.
Claruit 1540.

Acerrimi ingenii & singularis doctrinæ Medicus & Philosophus.
Alois. Mund. Epist. 3.

Medicinæ sui temporis instaurator optimus & splendor maximus. Idem Epist. 4.

In doctrina Hippocratis doctiss. & exercitatiss. Ioseph. Struthius Poloni: præf. ad libr. Galeni de Urinis à se translatus.

ANTONIVS Musa Brasauolus Ferrariensis.

Scripsit examen omnium simplicium Medicamentorum: In Hippocratis opera commentarios: de Medicamentis compositis. Examen omnium Trochiscorum Unguentorum, Ceratorum, Emplastrorum, Cataplasmatum, Collyriorum, quorum Ferrariæ vltus est. Viuebat 1553.

Vir de Simplicium facultatibus bene meritus. Alois. Mund. Epist. XII.

Vir morum sanctitate & eruditione non vulgari insignis. Amat. Lusit. in lib. Diosc. 1. V. Acorus.

Maximus Naturarum plantarum indagator, & insignis sua ætate Philosophus. Idem.

Vir omnis antiquitatis, & eruditionis amantissimus. Idem ibidem V. Cardamomum.

Vir doctissimus. Idem V. Asarum.

Et doctrina, & vltu rerum præstantissimus. Idem Præf. ad Discor.

HIERONIMVS FRACASTORIUS.

C

Sum-

Summus Philosophus, Medicus, Mathematicus, & Poeta.
Scripsit de Lue Venerea Carmine libros tres: Homocentrica: de Causis Criticorum dierum: de Sympathia & Antipathia: & alia multa & præclara. Obiit Septuagenarius 1558.

Non vulgaris eruditionis, Veronensium Medicus. Lang. libr. I. Epist. 15.

Vir, sua tempestate, laude dignissimus. Hier. Merc. Tract. de Peste cap. 13.

Vir doctissimus. Amat. Lusit. in libr. V. Diosc. V. Magnes.

GABRIEL Fallopius Mutinensis.

Philosophus ac Medicus egregius, Patauinus Medicus Professor.
Scripsit Institutiones Anatomias, obseruationes Anatomicas: in Hippocratis libros de Vulneribus capitis, & alia multa. Obiit Patauij 1562.

Grauiissimus autor. Herc. Saxon. Tract. de Lue Vener. cap. 5.

Summus Vir. Idem cap. 39.

Ingeniosissimus. Ioan. Crato præf. ad Fernelii Physiologiam.

VICTOR Trincavellius.

Philosophus & Medicus Venetus, Patauij Medicinæ Professor eminentissimus. Scripsit de Ratione Componendorum Medicamentorum, eorumq; vltu: Commentaria in Galeni libr. de diff. Febrium: de Arte curandi ad Glauconem: Consilia Medica: de Febre Pestilentiali, & alia plurima. Viuebat 1583.

Medicus præclarissimus. Ioan. Crato præf. ad Physiologiam Fernelii.

Doctissimus iuxta ac grauiissimus. Amat. Lusit. in libr. 5. Diosc. V. Nitrum.

HIE-

Napisał o rozcięciu żyły w zapaleniu płucnej; o zalecie wody. Zaszynął w 1540 roku.

Lekarz i filozof o bardzo bystrym umyśle i wyjątkowej wiedzy. Alois. Mund: Epist.3.

Najlepszy odnowiciel medycyny swego czasu i największa ozdoba. Idem Epist.4.

W nauce Hipokratesa bardzo wykształcony i bardzo wyćwiczony. Józef Struś Polak: Przedmowa do książki Galena o [rodzajach] moczu, przetłumaczonej przez niego [na łacinę].

ANTONIUSZ Musa Brasavolus z Ferrary.

Opisał badanie mnóstwa leków prostych: komentarze do dzieł Hipokratesa: o lekach złożonych. Badanie wszystkich pastylek, maści, maści woskowych, opatrunków, okładów, Maści od bólu oczu, których używa się w Ferrarze. Żył jeszcze w roku 1553.

Mąż dobrze zasłużony w działaniu [leków] prostych. Alois Mund: Epist. XII.

Mąż wyróżniający się czystością obyczajów i niepospolitym wykształceniem. Amat. Lusit. in lib. Diosc. 1. V. Acorus.

Największy badacz natury roślin i wyróżniający się filozof swego czasu. Idem.

Największy miłośnik całej starożytności i nauki. Idem V. Cardamomum.

Mąż bardzo uczony, piszący też o kopytniku.

A także bardzo wyróżniający się wykształceniem naukowym i praktyką. Idem Præf. ad Discor.

HIERONIMUS FRACASTORIUS.

Bardzo dobry filozof, lekarz, matematyk i poeta. Napisał wierszem trzy księgi o chorobie wenerycznej: Homocentrica*; O przyczynach dni krytycznych; O przychylności i nieprzychylności i wiele innych i przesławnych. Zmarł w wieku 70 lat w roku 1558.

Niepospolitego wykształcenia, lekarz mieszkańców Werony. Lang. libr. I. Epist. 15.

Mąż, w swoim czasie, najgodniejszy chwały. Hier. Merc. Tract. de Peste cap. 13

Mąż bardzo uczony. Amat. Lusit. in libr. V. Diosc. V. Magnes.

GABRIEL Fallopius z Modeny.

Wybitny filozof i lekarz, profesor medycyny w Padwie. Napisał podstawy anatomiczne, spostrzeżenia anatomiczne; [komentarze] do ksiąg Hipokratesa o ranach głowy i wiele innych. Zmarł w Padwie w roku 1562.

Bardzo poważny autor. Herc. Salon. Tract. de lue Vener. Cap. 5.

Bardzo wybitny mąż. Idem cap. 39.

Bardzo utalentowany. Ioan. Crato, pref. ad Physioll. Ferneliusa.

VICTOR Trincavellius.

Filozof i lekarz wenecki, najwybitniejszy profesor medycyny w Padwie. Napisał o sposobie przygotowywania leków i ich zastosowaniu. Komentarze do ksiąg Galena. O rozmaitości gorączek. Do Glaukona o sztuce leczenia. Porady lekarskie. O gorączce zaraźliwej i bardzo wiele innych. Żył jeszcze w roku 1583.

Przesławny lekarz. Ioan. Crato Przedmowa do Fizjologii Ferneliusa.

Bardzo uczony, a także poważny. Amat. Lusit. In libr. 5. Diosc. V. Nitrum.

*ὁμόκεντρος — mający to samo centrum, koncentryczny

HIERONYMVS Mercurialis Forliuensis.

Medicinæ Practicæ Patavii Professor. Vir doctissimus & elegantissimus. Scripsit Variarum lectionum libros 5. de Morbis Mulier: Consultationes Medicinales: de Morbis pueror: de Venenis, & alia multa. Viuebat 1590.

Doctissimus Mercurialis. Herculi Saxon: Tract: de Vrin: cap: 15.

Medicus præclarissimus, & Medicorum sui temporis Coryphæus. Albertus Scheligijs præf: ad lib: de Venen.

Inter eos qui de Arte Medica sua tempestate benè erant promeriti, facilè Princeps. Ioan. Groscefsius præf: Tract: de Morb: pueror.

Magnus Medicus. Albertus Schelig. præf: ad Tract: de Venenis.

Præceptor Herculis Saxoniz. Herculi Saxon: Disputi de Febr: Pestilent.

HERCVLES Saxoniz.

Celleberrimi Gymnasii Patavini Præceos ordinarius Professor Primarius, in debellandis domandisq; omnis generis Morbis, inter omnes sui temporis Medicos exitit Hercules.

Flos Antenorii micans Liczi, Petr: Vffenbach, M. D. præf: ad Tract: de Sign. Febr.

Industrius Scriptor. Idem ibidém.

Medicinæ Apollo. Andreghetus Andreghetius præf: ad Tract: Herculis Saxi de Lue Vener.

C 2

BAR-

BARTHOLOMÆVS Montagnana.

Medicus & Chyrurgus, scripsit in vtraque, Consilia item diuersa 101: Tractatus tres de Balneis: de Compositione medicamentorum, & alia. Viuebat 1584.

Non vulgaris olim Italarum Medicus. Lang. lib. 1. Epist. 47.

PETRVS Andreae Matthiolus Senensis.

Medicus Celeberrimus: commentatus est Dioscoridis libros 6. longè doctissimè. Scripsit de simplicium medicamentorum facultatibus secundum locos & genera: compendium de Plantis: cum iconibus, Viuebat 1558.

Vir de re medica optimè meritus. Aloisi Mund: Epist. 36.

Vir doctissimus. Amat, Lusit. præf: ad Dioscoridem.

IOANNES Argenterius Castellanouensis.

Medicinæ Professor Pisis, Galeni censor: Scripsit de Consultationibus Medicis: Glossemata in Aphorismos Hippocratis: Commentarios tres in Artem Medicinalem Galeni.

Vir liberi & excellentis ingenij ac summæ doctrinæ. Laurentt: Gryllus præf: ad opera quædam Argenterij.

G E R M A N I.

CONRADVS Gesnerus Tigurinus.

Vir

HIERONYMUS Mercurialis Forliuensis.

Profesor medycyny praktycznej w Padwie. Człowiek bardzo uczony i wytworny. Napisał 5 ksiąg różnych tekstów o chorobach kobiecych. Zagadnienia lecznicze. O chorobach chłopców. O trucziznach i wiele innych. Żył jeszcze w roku 1590.

Bardzo uczony Mercurialis. Herculi Saxon. Tract[at]us de urin[is]. Cap. 15.

Przesławny lekarz i koryfeusz lekarzy swego czasu. Albertus Scheligijs. Praef. ad lib. de venen.

Pośród tych, którzy w swoim czasie byli dobrze zasłużeni w sztuce medycyny, z łatwością najznakomitszy. Ioan. Groscefsius præf. Tract de morb. pueror.

Wielki lekarz. Albertus Schelig. Praef. ad Tract. de venenis.

Nauczyciel Herkulesa w Saksonii. Herculi Saxon. Disput. de Febr. Pestilent.

HERKULES z Saxonii.

Jako profesor zwyczajny w działalności bardzo słynnego Gimnazjum Padewskiego okazał się Herkules doskonały, pośród wszystkich lekarzy swego czasu, w zwalczaniu i ujarzmianiu wszelkiego rodzaju chorób.

Łśniaca ozdoba Antenorowego Liceum. Petr. Uffenbach. M[edicinæ] D[oct]or]. Praef. ad Tract. de sign. febr.

Pracowity pisarz. Jak wyżej.

Apollon medycyny. Andreghetus Andreghetius præf. ad Tract. Herkulesa z Saksonii de lue vener.

BARTHOLOMAEUS Montagnana.

Lekarz i chirurg, pisał w obu dziedzinach, również różnych 101 porad. Trzy traktaty o kąpielach. O przygotowywaniu leków i inne. Żył jeszcze w roku 1584.

Niegdyś niepospolity lekarz Italczyków. Lang. Lib. I. Epist. 47.

PIOTR syn Andrzeja Matthiolusa ze Sieny.

Bardzo słynny lekarz; niebywale uczenie skomentował 6 ksiąg Dioskoridesa. Napisał o działaniach leków prostych według miejsc i rodzajów. Zarys o roślinach wraz z ilustracjami. Żył jeszcze w roku 1558.

Mąż bardzo dobrze zasłużony w medycynie. Alois. Mund. Epist. 36.

Mąż bardzo uczony. Amat. Lusit. præf. ad Dioscoridem.

IOANNES Argenterius Castellonovensis.

Profesor medycyny w Pizie, krytyk Galena. Odnośnie do porad medycznych napisał komentarz objaśniający aforyzmy Hipokratesa. Trzy komentarze do sztuki leczniczej Galena.

Mąż otwartego i wyśmienitego umysłu i najwyższego wykształcenia. Laurentt. Gryllus. Przedmowa do pewnych dzieł Argenteriusa.

NIEMCY.

KONRAD Gesner z Zurychu

VIR, incredibilis & admirandi laboris; Obiit Tiguri 1565.
Etatis suæ 49.

Vir vt reconditæ eruditionis, ita indefessi laboris, strenuam operam nauauit in illustranda animalis omnis, spirabilisq; naturæ historia, cui palinam præ cæteris deferro; Leuinus Lemn; libr. I. occultor. naturæ mirab; cap. I.

Non illaudatus Helueticorum Medicus. Lang; lib. 2. Epist. 52.

LEONARDVS. Fuchsius Sueuus Vuembdingensis;

Commentatus est Galeni multa opera: Scripsit & Compendium Anatomix ex Galeno & Vesalio: & alia plurima & pulcherrima. Obiit Tubingæ ætatis suæ 65.

Vir laboriosissimus. Hieron. Mercurial. Tra&. de Morbor; pueror;.

IOANNES CORNARIVS Zuiccauicnfis.

Multa aliorum Græca in Latinum conuertit; plurima proprio Marte scripsit. Obiit in patria 1558. ætatis suæ 58.

Vir doctissimus. Amat. Lusit. in libr. Dioscor. 3. V. Poterion; Iani Cornarij Hippocratis benè religiofa versio; Guilhelmi. Bantini, præf. Comm. in Corn; Cels;.

**IOANNES GVINTERIVS
Andernacus.**

Scripsit inter alia plurima de Medicina veteri & noua tum cognoscenda tum facienda: de Compositione Medicamentorum;

C 33

de vltis

& vsu eorumdem; de humorum præparatione. Obiit Argentinx 1574.

Vir eruditissimus. Hercul. Saxoni Tract; de Piscib; cap. 1.

IOANNES Agricola Hammonius.

Edidit Scholia copiosa in Therapeuticam Methodum Galeni: Commentarium in librum Galeni de Inæquali temperie.

Floruit 1537.

Medicus doctus. Amat; Lusitan; in libr. Dioscor. 1. V. Pissasphaltam.

EVREDITIVS Cordus Simeufusius.

Scripsit Botanologicon. Floruit 1544.

Leonicensi olim discipulus. Alois; Mund; Examin; Rhapsontici.

HISPANI.

AMATVS Lusitanus.

Philosophus ac Medicus celeberrimus. Dioscoridem commentariis illustrauit. Scripsit & alia multa. Vinebat 1558.

ANDREAS Lacuna Hispanus.

Egobienfis philiatros. Scripsit Anatomicam Methodum. Galeni opera omnia doctissimè diligentissimèq; in Epitomen rededit: Dioscoridem Hispanicè loqui docuit, & eundem Scholiis illustrauit. Obiit 1560.

Vir sine controuersia doctissimus. Amat; Lusit; in libr. 1. Diosc; V. Iris.

Vir acri ingenio præditus. Idem in libr. 5. V. Nitrum.

GAL.

Mąż niewiarygodnej i godnej podziwu pracy. Zmarł w Zurychu w roku 1565, w wieku 49 lat.

Mąż, chociaż mało znanego wykształcenia, to jednak niestrudzonej pracy, poświęcił się gorliwie wyjaśnieniu historii wszelkiego stworzenia i natury zdolnej do oddychania, której przed innymi oddają palmę zwycięstwa. Levinus Lemn. libr. I. occultor[um] naturæ mirab[ilium] cap. I.

Bardzo chwalony lekarz szwajcarski. Lang. lib. 2. Epist. 52.

**LEONARDUS Fuchsius Sueuus
Vuembdingensis.**

Skomentował wiele dzieł Galena. Napisał także zarys anatomii według Galena i Wesaliusa, a także bardzo wiele innych pięknych dzieł. Zmarł w Tybindze w wieku 65 lat.

Człowiek bardzo pracowity. Hieron. Mercurial. Tract. de morbor. pueror.

JAN CORNARIUS z Zwickau.

Wiele dzieł innych autorów przełożył z greki na łacinę. Bardzo wiele napisał samodzielnie. Zmarł w ojczyźnie w roku 1558, w wieku 58 lat.

Mąż bardzo uczony. Amat. Lusit. in libr. Dioscor. 3. V. Poterion. Bardzo sumienny przekład Hipokratesa Jana Cornariusa. Guilhelm. Bantini. raef. Comm. In Corn. Cels.

**JAN GVINTERIVS
Andernacus.**

Między innymi napisał bardzo wiele dzieł o dawnej i nowej medycynie, zarówno godnych zapoznania się, jak i realizacji. O przygotowywaniu leków

i zastosowaniu tychże. O przyrządzaniu płynów. Zmarł w Strasburgu w roku 1574. Człowiek bardzo wykształcony. Hercul. Saxon. Tract. de piscib[us]. Cap. I.

JAN Agricola Hammonius.

Wydał obszerne scholia do sposobu leczenia Galena. Komentarz do książki Galena O zmianach pór roku. Zasłynął w roku 1537.

Uczony lekarz. Amat. Lusitan. in libr. Dioscor. I. V. Pissasphaltum.

EVREDITIVS Cordus Simeufusius.

Napisał zielnik. Zasłynął w roku 1544.

Niegdyś uczeń Leonicensiusa. Alois. Mund. Examin. Rhapsontici.

HISPANIE.

AMATUS Lusitanus (Portugalczyk.)

Bardzo słynny filozof i lekarz. Opatrzył komentarzami Dioskoridesa. Napisał także wiele innych prac. Żył jeszcze w roku 1558.

ANDRZEJ Lacuna Hiszpan.

Zainteresowany medycyną mieszkaniec Segowii. Napisał Metodę Anatomiczną. Bardzo uczenie i skrupulatnie zredagował w formie streszczenia wszystkie dzieła Galena. Nauczył mówić Dioskoridesa po hiszpańsku i tegoż opatrzył scholiami. Zmarł w roku 1560.

Mąż bezspornie bardzo uczony. Amat. Lusit. in libr. I. Diosc. V. Iris

Mąż obdarzony bystrym umysłem. Idem in libr. 5. V. Nitrum.

GALLI.

IOANNES Ruellius Sueffonensis.

VIR Doctissimus. Scripte de Natura Stirpium libros tres: Dioscoridis, Actuarii, opera recognouit: Scribonium Largum à situ vendicauit. Claruit 1526.

Vir doctissimus. Amat. Lusitan. in lib. 1. Diosc.

Vir multiplici eruditione præditus. Idem ibidem V. Stryax.

IOANNES Fernelius Ambianus.

ARchiater Regius, Gallorum decus: Physiologiæ libros septem, pathologiæ itidem libros septem conscripsit: de Abditis rerum causis libros duos. Consilia Medica: Generalem Februm curandarum rationem. Obiit 1558. ætatis suæ 49.

Vir doctissimus & ingeniosissimus. Hieron. Mercurial: Tract: de Peste cap. 7.

Non minus de Arte Medica benè meritus quàm Auicenna. Ioan: Crato præf: ad Fern: Physiologiam.

Doctissimus. Hercul: Saxon: Tract. de sign: Febr. cap. 6.

Summæ Autoritatis Medicus, Hieron. Mercurial: Tract. de Peste cap. 17.

SYNOPSIS
CHRONOLOGICA.

ALPHARABIUS Arabs Medicus illustris. Hieron. Mercurial: Tract: de Vitiis oculor.

Vir laude dignissimus. Christoph: Georg. de Honestis Exposit. supra Antidot. Mesue.

Medi-

Medicus grauissimus. Hieron: Mercurial: Tract. de Morb: pueror: cap. 2.

Rabbi Moyfes inter Arabes illustris autor. Claruit A. C. 1163.

Zoar dictus. Lang: libr: 2. Epist. 14.

Galen: lima. Symphor. Campeg.

Isaac Beimiram Medicus. Claruit A. C. 1070.

Clarissimus præceptor. Symphor. Campeg.

LATINI.

CONstantinus, Monachus Cassinen: Cænobii, Ord: S. Benedicti. Viuebat 1539. Colendissimus præceptor. Symphor. Campeg.

Bassianus Laudus Placentinus. Vir ingeniosus & Philosophicis studiis atq; elegantioribus literis inprimis politus. Ioan: Crato præf: ad Physiol. Fern.

Thomas de Garbo. Summus practicus & declarator. Christoph. Georg. Exposit. super Antidot: Mesue, descriptione. Diarhord. Communi.

Antonius Gallus eruditissimus. Hercul. Sax: Tract. de Lue Vener: cap. 30.

Franciscus Vallesius doctissimus. Idem Tract. de Pulsib: cap. 1.

Franciscus Valeriola. Vir doctissimus & de Arte Medica benè meritus. Ioan: Crato præf. ad Physiolog. Fernelii.

Capivaccius doctissimus. Hercul: Sax: Tract: de Lue Vener: cap: 5.

Lucas Ghinus, Vir doctissimus. Idem ibidem cap. 18.

Frisomelega, Vir rei Medicæ illius antiquæ, non fucatæ certè peritil-

FRANCUZI.

JAN Ruellius Svessonensis.

Mąż bardzo uczony. Napisał o naturze roślin trzy księgi. Zbadał dzieła Dioskoridesa, Actuariususa. Scriboniusa Largusa uratował od zapomnienia. Zasłynął w roku 1526.

Mąż bardzo uczony. Amat. Lusit. in lib. I. Diosc.

Mąż obdarzony wielorakim wykształceniem. Idem ibidem V. Stryax.

JAN Fernelius Ambianus.

Nadworny lekarz królewski, ozdoba Francuzów. Napisał siedem ksiąg fizjologii, podobnie siedem ksiąg patologii. Dwie księgi o ukrytych przyczynach rzeczy. Porady medyczne. Ogólny sposób leczenia gorączek. Zmarł w roku 1558, w wieku 49 lat.

Mąż bardzo uczony i utalentowany. Hieron. Mercurial. Tract. de peste cap. 7.

Nie mniej dobrze zasłużony w sztuce medycznej niż Awicenna. Ioan. Crato præf. ad Fern[elii] Physiologiam.

Bardzo uczony. Hercul. Saxon. Tract. de sign. febr. cap. 6.

Lekarz o bardzo wielkim autorytecie. Hieron. Mercurial. Tract. de peste cap. 17.

ZESTAWIENIE CHRONOLGICZNE.

ALPHARABIUS Arab, znakomity lekarz. Hieron. Mercurial. Tract. de vitiis oculor[um].

Mąż najgodniejszy chwały. Christoph. Georg. de honestis exposit. supra antidot. Mesue.

Bardzo poważny lekarz. Hieron. Mercurial. Tract. de morb. pueror. cap. 2.

Rabin Mojżesz sławny autor pośród Arabów. Zasłynął w roku Chrystusa 1163.

Zwany Zoar. Lang. libr. 2. Epist. 14.

Krytyka Galena. Symphor. Campeg.

Izaak Beimiram lekarz. Zasłynął w roku Chrystusa 1070.

Bardzo sławny nauczyciel. Symphor. Campeg.

[PISZĄCY PO] ŁACINIE.

Konstantyn, mnich z klasztoru na Monte Cassino, zakonu św. Benedykta. Żył jeszcze w 1539 r. Najczcigodniejszy nauczyciel. Symphor. Campeg.

Bassianus Laudus Placentinus. Człowiek utalentowany i w studiach filozoficznych, a także szczególnie wykształcony w wytworniejszej literaturze. Ioan, Crato præf. ad physiol[ogiam] Fern[elii].

Tomasz de Garbo. Bardzo dobry praktyk i komentator. Christoph. Geogr. Exposit. super antidot. Mesue, descriptione. Diarhord. Communi.

Antonius Gallus bardzo wykształcony. Hercul. Sax. Tract. de lue vener. cap. 30.

Franciszek Vallesius bardzo uczony. Idem Tract. de pulsibus. Cap. 1.

Franciszek Valeriola. Mąż bardzo uczony i dobrze zasłużony w sztuce medycznej. Ioan. Crato præf. ad physiolog[iam] Fernelii.

Capivaccius bardzo uczony. Hercul. Sax. Tract. de lue vener[ea], cap. 5.

Łukasz Ghinus, mąż bardzo uczony. Idem ibidem cap. 18.

Frisomelega, mąż z pewnością bardzo doświadczony w owej starożytnej medycynie, a nie fałszowanej.

peritissimus. Ioseph. Struthius Polonus Comm: in lib: Galeni de Aeditotis.

Turrifanus Viuebat. 1553.
 Plusquam Commentator, Symphor. Campeg.
Thadæus Florentinus. Claruit 1280.
 Doctör ditissimus, Symphor. Campeg.
Nicolaus Florentinus. Claruit 1412.
 Doctör amplissimus, Symphor. Campeg.
Iacobus Forliuensis. Claruit 1430.
 Doctör subtilis, Symphor. Campeg.
Marsilius de Sancta Sophia. Viuebat 1507.
 Doctör singularis, Symphor. Campeg.
Ioannes Sermoneta. Claruit Bononia A. C. 1430.
 Doctör Sophista, Symphor. Campeg.
Matthæus Syluaticus Mantuanus. Claruit 1320.
 Doctör illustris, Symphor. Campeg.
Ioannes de Gradi Mediolanensis. Viuebat 1497.
 Doctör optatissimus, Symphor. Campeg.
Antonius Cermisonus. Doctör Vrbanus.
Michael Sauanarola discipulus Cermisoni in Medicina. Viuebat 1533.
 Doctör obsequiosus, Symphor. Campeg.
Christophorus de Honestis. Viuebat 1518.
 Doctör Generosus, Symphor. Campeg.
Alexander Benedictus Veronenfis. Viuebat 1572.
 Doctör ornatissimus, Symphor. Campeg.
Ioannes Herculanus. Doctör Vigilantissimus. Symph. Campeg.

GERMANI.

GVILHELMVS Copus Basileensis, Interpres Galeni Snauissimus, Symphor. Campeg.

POLO-

POLONI.

ANDREAS GRVTINIUS Scriptit doctissimum consilium in febribus pestilentialibus & malignis. Item de Melancholia. Obiit 1590.

Albertus Oczko Librum de affectionibus corporis humani reliquit.

Cyprianus Louiciensis. Scriptit Enchiridion Medicinæ practicæ. Iosephus Struthius. Concessit fati 1568, ætatis suæ 58. Scriptit Sphygmorum libros dum Profiteretur Medicinam Patauii: Phlebotomiam, Librum de Sale.

Iosephus Vrendouius. reliquit librum in re herbaria. Ioannes Vrsinus Leopoliensis, Professor Zamoiscensis. Scriptit de ossibus humani corporis tractatus tres: Græcæ linguæ & Astronomiæ peritissimus. Mortuus 1613.

Matthias Miechowienfis Sigismundi Primi Medicus. Scriptit libellum de conseruanda sanitate.

Sebastianus Petricius. Scriptit in Medicina Remedium contra vim pestilentis. Obiit 1628.

Simon Sirenus reliquit grande opus in re herbaria. Zacharias Barthy, Scriptit librum de Epidemia.

ANGLI.

GILBERTVS Anglicus. Doctör desideratissimus. Symphor. Campeg.

Thomas Linacer. Claruit 1520.

Interpres Galeni ingeniosus, Symphor. Campeg.

HISPANI.

PE-

Józef Struś Polak Comm. in lib. Galeni de antidotis.

Turrisanus. Żył jeszcze w roku 1553. Więcej niż komentator. Symphor. Campeg.

Thadaeus z Florencji. Zasłynął w roku 1280. Bardzo bogaty doktor. Symphor. Campeg.

Nicolaus z Florencji. Zasłynął w roku 1412. Bardzo poważny doktor. Symphor. Campeg.

Iacobus Forliuensis. Zasłynął w roku 1430. Wnikliwy doktor. Symphor. Campeg.

Marsilius de Sancta Sophia. Żył jeszcze w roku 1507. Wyśmienity Doktor. Symphor. Campeg.

Ioannes Sermoneta. Zasłynął w Bolonii w roku Chrystusa 1430. Doktor sofista. Symphor. Campeg.

Matthæus Syluaticus z Mantui. Zasłynął w roku 1320. Sławny doktor. Symphor. Campeg.

Ioannes de Gradi Mediolanu. Żył jeszcze w roku 1497. Doktor bardzo pożądaný. Symphor. Campeg.

Antoniusz Cermisonus. Doktor miejski.

Michael Savanarola uczeń Cermisonusa w medycynie. Żył jeszcze w roku 1533. Doktor bardzo ofiarny. Symphor. Campeg.

Christophorus de Honestis. Żył jeszcze w roku 1518. Doktor szlachetny. Symphor. Campeg.

Alexander Benedictus z Werony. Żył jeszcze w roku 1572. Bardzo poważany doktor. Symphor. Campeg.

Ioannes Herculanus. Doktor bardzo baczny. Symphor. Campeg.

NIEMCY.

WILHELM Copus z Bazylei. Bardzo zręczny komentator Galena. Symphor. Campeg.

POLACY.

ANDRZEJ GRUTINIUS. Napisał bardzo uczoną poradę w gorączkach zaraźliwych i złośliwych. Także o melancholii. Zmarł w roku 1590.

Albert Oczko. Pozostawił książkę o skłonnościach ciała ludzkiego.

Cyprian z Łowicza. Napisał podręcznik medycyny praktycznej.

Józef Struś. Odszedł zrzędzeniem losu w roku 1568, w wieku 58 lat. Napisał księgi o tętnie, gdy podał w Padwie medycynę jako zawód; O puszczeniu krwi, Księgę o soli.

Józef z Urzędowa pozostawił księgę o ziołarstwie.

Jan Ursinus ze Lwowa, profesor zamojski. Napisał trzy rozprawy o kościach ciała ludzkiego. Bardzo biegły w języku greckim i astronomii. Zmarł w roku 1613.

Mateusz Miechowita lekarz Zygmunta Pierwszego (Starego). Napisał książeczkę o zachowaniu zdrowia.

Sebastian Petrycy. Opisał lekarstwo w medycynie przeciwko atakowi zarazy. Zmarł w roku 1628.

Szymon Syreniusz pozostawił wielkie dzieło o ziołarstwie.

Zachariasz Barthy, napisał księgę o epidemii.

ANGLICY.

GILBERT Anglik. Doktor bardzo pożądaný. Symphor. Campeg.

Thomas Linacer. Zasłynął w roku 1520. Utalentowany komentator Galena. Symphor. Campeg.

HISZPANIE.

PETRVS Hispanus Portugalensis, Episcopus Tusculanus.
Claruit 1275.
Doctör Liberaks. Symphor. Campeg.

G A L L I.

IOANNES de Tornamira. Viuebat 1521.
Doctör splendidus. Symphor. Campeg.
Arnaldus Villanouanus Catalanus. Genuæ sepultus.
Doctör insignis. Symphor. Campeg.
Bernardus Gordonius. Viuebat 1583.
Doctör probatissimus. Symphor. Campeg.
Ioannes de Sancto Amando. Doctör Suauissimus. Symphor.
Campeg.
Gerardus de Solo. Doctör Mansuetissimus. Symphor. Campeg.
Guido de Cauliac Chyrurgus. Viuebat 1499.
Doctör Domesticus. Symphor. Campeg.
Symphorianus Campegius Lugdunensis. Viuebat 1534.
Doctör Symphoniasus.

MEDICI SANCTI.

SS. LVCAS & PAVLVS ac IACOBVS
MINOR. Antiochiæ & Damasci, præclaris Syriæ Urbibus, Me-
dicinam professi sunt. Lang: libr. 2. Epist. 2.
GREGORIVS Nyssenus Philosophus egregius, nec Medi-
cinæ expers. Hieron: Merc: libr: variar: 3. cap: 20. Et Tract: de
Morb: pueror: cap. 12.
Autor non ignobilis. Idem ibidem.

D 2

BA-

BASILIVS Magnus Philosophus & Medicus, Hieron:
Merc: Tract: de Luc Vener. Et Tract: de Peste cap. 3. Et Tract:
de Morb: pueror: cap. 12. Claruit A. C. 383.
IOANNES Damascenus. Claruit 1158.
Doctör deuotus. Symphor. Campeg.

PHILOSOPHI PRISCI.

PLATO Atheniensis.

O Bit ipso Natali A. M. 3624.
Galen: Amasius. Lang: lib: 2. Epist. 51.
Moyse: Aticus. Idem lib: 3. Epist. 7.

ARISTOTELES

Stagirites.

O Bit A. M. 3650. Cui in Schola successere Theophrastus
Lesbius, & Menedemus Eretrienis.
Scriptor grauissimus. Hier: Merc: lib: Variar: 2. cap. 26.
Immensæ subtilitatis Vir. Idem lib: variar: 4. cap: 3.

THEOPHRASTVS

Lesbius.

Scripsit libros decem de Plantarum historia physicè: Quinimo
Strecents librorum volumina conscripsit, quibus naturalia placita
in compendium redegit. Floruit A. M. 3552. A. C. N. 310.
Nobilissimus Philosophus. Hieron: Mercuri Tract: de Peste
cap: 17.
Grauissimus autor. Idem Tract: de pueror: Morbor: cap: 2.
Et lib: de Venen: 1. cap: 2.

C. PLINIVS

Secundus Nouocomensis.

Scri-

PIOTR Hispanus Portugalczyk. Biskup we Frascati. Zasłynął
w roku 1275.

Doktor szlachetny. Symphor. Campeg.

FRANCUZI.

IOANNES de Tornamira. Żył jeszcze w roku 1521. Znakomity
doktor. Symphor. Campeg.

Arnold de Villanova z Katalonii. Pochowany w Genui. Zna-
komity doktor. Symphor. Campeg.

Bernard de Gordon. Żył jeszcze w roku 1583. Bardzo doświad-
czony doktor. Symphor. Campeg.

Ioannes de Sancto Amando. Doktor bardzo miły. Symphor.
Campeg.

Gerardus de Solo. Doktor bardzo łagodny. Symphor. Campeg.

Guy de Chaulliac chirurg. Żył jeszcze w roku 1499. Doktor
prywatny. Symphor. Campeg.

Symphorien Champier z Lyonu. Żył jeszcze w roku 1534. Przy-
jazny doktor.

LEKARZE ŚWIĘCI.

ŚWIĘCI ŁUKASZ I PAWEŁ, a także **JAKUB MŁODSZY**. Upra-
wiali medycynę w Antiochii i Damaszku, przesławnych miastach
Syrii. Lang. libr. 2. Epist. 2.

GRZEGORZ z Nysy. Wybitny filozof, a także dobrze obeznany
z medycyną. Hieron. Merc. Libr. variar. 3. cap. 20. Et Tract. de
morb. Pueror. cap. 12.

Autor bardzo dobrze znany. Jak wyżej.

BASILIVS Magnus. Filozof lekarz. Hieron. Merc. Tract. de lue
vener. et Tract. de peste cap. 3. et Tract. de morb pueror. cap. 12.
Zasłynął w roku Chrystusa 383.

JAN z Damaszku. Zasłynął w roku 1158.

Oddany doktor. Symphor. Campeg.

STAROŻYTNI FILOZOFOWIE.

PLATON

Ateńczyk.

Zmarł w samym miejscu urodzenia w roku świata 3624.

Miłośnik Galena. Lang. lib. 2. Epist. 51.

Attycki Mojżesz. Idem lib. 3. Epist. 7.

ARYSTOTELES

ze Stagiry.

Zmarł w roku świata 3650. Jego następcą w szkole był Teofrast
z Lesbos i Menedemus z Eretrii.

Bardzo poważny autor. Hier. Merc. Lib. Variar. 2. cap. 26.

Mąż niezmiernej subtelności. Idem lib. variar. 4. cap. 3.

TEOFRAST

z Lesbos.

Napisał w ujęciu przyrodniczym dziesięć ksiąg o historii roślin.
Zapewne napisał trzysta tomów ksiąg, w których zgodne z przy-
rodą poglądy ograniczył do zarysu. Zasłynął w roku świata 3552,
a przed narodzeniem Chrystusa 310.

Bardzo sławny filozof. Hieron. Mercur. Tract. de peste, cap. 17.

Bardzo poważny autor. Idem Tract. de pueror morb, cap. 2.
et lib. de venen. I. Cap. 2.

G[AJUS] PLINIUSZ starszy z Como.

Scripsit de historia Mundi libros XXXVII. qui varia doctrina referti, multa, et ceterum spatium de Medicina habent. Vir grauitissimus. Amat. Lusit. in libr. Dioscor. I. V. Manna thuris.

Locupletissima velut alterum copis eorum veterum Autorum Bibliotheca. Lang. libr. I. Epist. 66.

Inter Latinos Scriptores autor grauitissimus, qui omnia sua ab Aristotele accepit. Hieron. Merc. libr. Variar. 2. cap. 24.

Vni Plinio Latium debet, quod Aristoteles, Theophrastus, & Dioscorides Latine loquantur. Quippe horum interpretibus verba & herbarum nomina alioqui defuissent. Lang. Lib. 2. Epist. 49.

A P P E N D I X.

De Scrupulis Chronologorum, á condito Orbe vsq; ad Christum.

H E B R Æ I.

Hebraeorum Chronica vulgata, á Mundi Creatione ad Vespasianum, numerat 3760.

Thalmudici ab O. C. ad Christum 3516.

Rabbini recentiores Ann. 3760.

Philo Iudæus Ann. 5195.

Septuaginta Interpretes quos sequuntur, G R Æ C I.

Metrodorus 5000.

Origenes Ann. 5199, In Mattheum verò habet, Ann. 4830.

D 3

Chr.

Chrysoftomus Ann. 5199.

Nicephorus Callistus Ann. 5513.

L A T I N I.

HIERONYMVS in Questionibus Hebraicis Ann. 3941.

Augustinus Ann. 5351.

Astronomi Ann. 3528.

Abbas Urspergensis, Ann. 3962.

Soli DEO Honor & Gloria.

Napisał XXXVII ksiąg o historii świata, które wypełnione różną wiedzą, zawierają także wiele informacji o medycynie.

Mąż bardzo poważny. Amat. Lusit. in libr. Dioscor. I. V. Manna thuris.

Bardzo bogaty zbiór, podobnie jak i mnóstwa innych dawnych autorów. Lang. libr. I. Epist. 66.

Pośród pisarzy łacińskich najpoważniejszy autor, który wszystkie swoje poglądy przejął od Arystotelesa. Hieron. Merc. libr. variar. 2. cap. 24.

Jednemu Pliniusowi zawdzięcza Lacjum, że Arystoteles, Teofrast i Dioskorides mówią po łacinie. W przeciwnym razie ich komentatorom zabrakłoby zapewne słów dla nazwania roślin. Lang. lib. 2. Epist. 49.

D O D A T E K.

O wątpliwościach dziejopisów od powstania świata aż do Chrystusa.

Ż Y D Z I.

Powszechnie znana kronika Żydów, od stworzenia świata do Wespazjana, liczy 3760 lat.

Talmudyści od powstania świata do Chrystusa 3516 lat.

Młodszy rabini 3760 lat.

Żyd Filon 5195 lat.

Siedemdziesięciu komentatorów, do których się przyłączają GRECY.

Metrodorus 5000 lat.

Orygenes 5199 lat, jednak występuje przeciwko Mateuszowi, 4830 lat.

Chryzostom 5199 lat.

Nicephorus Callistus 5513 lat.

[P I S Z Ą C Y P O] Ł A C I N I E.

HIERONIM w zagadnieniach żydowskich 3941 lat.

Augustinus 5351 lat.

Astronomowie 3528 lat.

Opat Urspergensis 3962 lata.

Jedynemu BOGU Cześć i Chwała.

Cor. Tacitus Annal: XI.

Sublatis studiorum pretiis, etiam
ipfa studia peritura,
vt minus decora.

Cor[nelius] Tacitus Annal[es] XI.

Jeśli pędowi do nauki zabierze się zasłużoną zapłatę
to także wtedy sama nauka obróci się wniwecz
jako mniej szlachetna.

